

FINANŠU UN
KAPITĀLA
TIRGUS
KOMISIJA

2020.
gada un darba
pārskats

Saturs

2020.
gada un darba
pārskats

FKTK priekšsēdētājas ievadvārdi	3
1. Vīzija, misija, vērtības	5
2. Konsekventa un profesionāla finanšu sektora uzraudzība	6
2.1. Licencēšanas aktualitātes 2020. gadā	6
2.2. Prudenciālā un darbības atbilstības uzraudzība	8
2.2.1. Kredītiestāžu sektora prudenciālā uzraudzība	8
2.2.2. Apdrošināšanas sektora uzraudzība	13
2.2.3. Ieguldījumu fondu un alternatīvo ieguldījumu fondu, to pārvaldnieku, valsts fondēto pensiju shēmas un privāto pensiju fondu uzraudzība	15
2.2.4. Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzība	19
2.2.5. Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju uzraudzība	21
2.2.6. Finanšu instrumentu tirgus uzraudzība	22
2.3. NILLTPF riska uzraudzība	25
2.4. Regulējošo prasību ietvara izmaiņas un makroprudenciālo instrumentu piemērošana	28
3. Inovatīviem un drošiem finanšu pakalpojumiem labvēlīga uzņēmējdarbības vide	32
4. Efektīvs finanšu sektora krīžu vadības un banku neregulējuma mehānisms	34
4.1. Neregulējuma mehānisma un aizsardzības sistēmu izmaiņas	34
4.2. Krīžu pārvaldības pilnveide	36
4.3. Garantiju sistēma	36
5. Profesionāla un atbildīga organizācija ar efektīvu korporatīvo pārvaldību un procesiem	39
5.1. Objektīva, savlaicīga un skaidri saprotama komunikācija	40
5.2. Korporatīvās kultūras un struktūras maiņa, komiteju izveide	41
5.3. Starptautiskā sadarbība	44
5.4. Profesionāls, atbildīgs un uz attīstību vērsts personāls	45
5.5. Risku pārvaldība	46
5.6. Saņemtie trauksmes cēlēju ziņojumi	46
5.7. Iekšējais audits	47
5.8. FKTK darbības finansiālais nodrošinājums	47
6. Galvenie uzdevumi 2021. gadam	51

FKTK priekšsēdētājas ievadvārdi

Foto: Evija Trifanova, LEI

Santa Purgaile,
FKTK priekšsēdētāja

2020. gads atstās paliekošu nospiedumu mūsu atmiņā un visas pasaules vēsturē, jo piedzīvojām Covid-19 pandēmiju un ar tās izplatību saistītos masīvos ierobežojumus gandrīz visās jomās. Uz Latvijas finanšu sektoru Covid-19 izraisītais šoks ekonomikā neatstāja būtisku iespaidu, jo Latvijas bankas Covid-19 krīzei bija labi sagatavotas ar pietiekamām kapitāla rezervēm. Taču daudz kas nenoliedzami mainījās. Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK) 2020. gada pavasarī īsā laikā pārstrukturēja savus procesus, pārejot uz pilnībā attālinātu darbu un nodrošinot elastīgu pieeju finanšu sektora uzraudzībai. Līdzīgas norises notika arī Eiropas uzraudzības institūcijās, kā rezultātā tika atrasti efektīvi veidi, kā īstenot finanšu sektora uzraudzību un starptautisko sadarbību jaunā formātā, kas paver dažādas iespējas, tāpēc diez vai atgriezīsimies pie tāda uzraudzības darba, kāds tas bija pirms 2020. gada marta.

Finanšu noziegumu novēršanas jomā pārskata gads sākās ar ļoti gaidītu ziņu, ka Latvija netiks iekļauta tā saucamajā “pelēkajā sarakstā”. Lai izvairītos no šī saraksta, tika ieguldīts milzīgs darbs, kas bija jāveic ātri un apņēmīgi, līdz ar to izpalika dziļākas diskusijas ar finanšu sektoru. Apzinoties to, FKTK uzmanība 2020. gadā bija vērsta uz līdzsvara nodrošināšanu starp normatīvo aktu prasībām un to piemērošanu dzīvē atbilstoši uz risku izvērtējumu balstītai pieejai. FKTK izstrādāja ieteikumus un skaidrojumus par normatīvo aktu piemērošanu, tāpat mūsu fokuss bija vērsts uz atvērta dialoga nodrošināšanu gan ar tirgus dalībniekiem, gan investoriem, uzņēmējiem un dažādām nozarēm, gan arī starptautiskajiem partneriem.

Skaidrs, ka pārmaiņas nevar notikt vienā dienā, tomēr FKTK komanda ir centusies darīt visu, lai veicinātu samērīgu prasību ieviešanu, kas sekmē uz risku izvērtējumu balstīto pieeju atbilstoši principam – jo zemāks klientam piemērotais risks, jo mazāk jautājumu finanšu iestādei ir jāuzdod klientam.

“

FKTK 2020. gadā bankās veica 12 pārbaudes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā un secināja, ka kopumā bankas ir veikušas būtiskus pasākumus iekšējās kontroles sistēmu pilnveidošanai. Iepriekšējos gados lielākā daļa pārbažu noslēdzās ar administratīvo lietu ierosināšanu un soda naudas piemērošanu, savukārt 2020. gadā FKTK par administratīvās lietas ierosināšanu vai sankciju piemērošanu bija jālemj tikai atsevišķos gadījumos.

Arī FKTK iekšienē pārskata gads ienesa pārmaiņas. 2020. gada laikā tika mainīta FKTK organizatoriskā struktūra, kas nebija būtiski mainījusies kopš tās izveides 2001. gadā. FKTK pārvaldības modeli ievērojami mainīja Saeimas lēmums par FKTK padomi trīs locekļu sastāvā līdzšinējo piecu padomes locekļu vietā. Jaunajai FKTK padomei uzsākot darbu 2020. gada 30. martā, liela uzmanība tika pievērsta FKTK darbības izvērtējumam un efektivitātei, konstatējot, ka ir iespējas darba procesu pilnveidot, īstenojot struktūras pārmaiņas.

FKTK struktūras pārveides mērķis bija veicināt FKTK darba efektivitāti, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgu vērību pret visām finanšu sektora jomām un kapitāla tirgus uzraudzību. Pārmaiņu rezultātā FKTK tika pilnveidots lēmumu pieņemšanas process un darba produktivitāte, veicināta darbinieku iesaiste un katra darbinieka personiskā atbildība, kā arī būtiska uzmanība tika veltīta finanšu un kapitāla tirgus attīstības jautājumiem un proaktīvai rīcībai. Jaunā struktūra stājās spēkā 2020. gada novembrī, kad darbu sāka arī vairāki atklātā konkursā izvēlēti departamentu direktori. Pārmaiņu vadībā nozīmīgs akcents tika likts uz to, lai FKTK kļūtu par atvērtu institūciju, kas spēj veidot konstruktīvas attiecības ar uzraugāmajiem tirgus dalībniekiem un sadarbības partneriem.

Viens no pārmaiņu mērķiem bija pilnvērtīga uzmanība pret visiem segmentiem un to attīstību. Līdz šim FKTK nereti dēvēja par banku uzraugu, bet bankas ir tikai viens no segmentiem, kuru FKTK uzrauga. 2020. gadā sākām darbu pie Latvijas kapitāla tirgus attīstības jautājumiem, nodrošinot stratēģisko dialogu ar visām Latvijas kapitāla tirgū iesaistītajām pusēm, veicot bijušo, esošo un potenciālo emitentu aptauju un sagatavojot Latvijas kapitāla tirgus izvērtējumu, kas tika izmantots par pamatu 10 soļu programmas Latvijas kapitāla tirgus attīstībai izstrādē. Tā tika prezentēta Latvijas kapitāla tirgus forumā 2021. gada 19. janvārī un pēc tam integrēta Latvijas Finanšu sektora attīstības plānā 2021.–2023. gadam.

Ilgspējas jautājumiem jau šobrīd ir jāklūst par vienu no Latvijas finanšu sektora centrālajiem tematiem, tāpēc FKTK 2020. gadā sāka aktīvu darbu pie ilgspējas aspektu ieviešanas finanšu sektora uzraudzībā un attīstībā, kā arī FKTK darbībā.

FKTK aicina arī finanšu nozari aktīvāk pievērsties ilgspējas un zaļo finanšu aspektiem.

Vienlaikus 2020. gads iezīmēja ceļu uz FKTK integrāciju Latvijas Bankā, un gada nogalē virzību sāka likums par Latvijas Bankas un FKTK apvienošanu. Plānots, ka apvienotā iestāde darbu sāks 2023. gadā.

2021. gadā FKTK izvirzījusi vairākas prioritātes – fokuss uz visu segmentu attīstību, Covid-19 ietekmes monitorings, ilgspējīgas finanses, uz risku izvērtējumu balstītas pieejas veicināšana noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā, Latvijas kapitāla tirgus attīstība, iekļaujošas un ilgspējīgas inovāciju vides radīšana, kā arī efektivitātes, proaktivitātes un attīstības veicināšana FKTK. Aktīvs darbs finanšu un kapitāla tirgus attīstības jomā ir mūsu centrālais darbības virziens, atjaunojot Latvijas finanšu sektora reputāciju un starptautisko konkurētspēju.

Vīzija, misija, vērtības

1.

FKTK misija ir rūpēties par sabiedrības interesēm:

► regulējot un pārraugot finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbību;

► veicinot ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību, t.sk. finanšu pratību, un finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti.

FKTK vīzija ir būt tādām finanšu sektora uzraugam un noregulētājam, kurš savas pilnvaras izmanto **konsekventi, samērīgi, skaidri un saprotami**.

FKTK vērtības

Atbildība

Mēs esam atbildīgi par savu rīcību un lēmumiem. Mūsu pieņemtie lēmumi ir pārdomāti un saskaņā ar sabiedrības interesēm. Uz mums var paļauties.

Profesionalitāte

Mēs esam eksperti savā nozarē, kas nepārtraukti pilnveido profesionālās zināšanas un prasmes, demonstrē iniciatīvu, izlēmību un uz rezultātu orientētu rīcību.

Attīstība

Mēs esam atvērti jaunām idejām un tehnoloģijām. Mēs savlaicīgi un precīzi reaģējam uz jauno tehnoloģiju ienākšanu finanšu nozarē un veicinām finanšu nozares attīstību, kā arī attīstāmies paši kā organizācija, kļūstot efektīvāki, ieviešot inovatīvu pārvaldību un uz modernām tehnoloģijām balstītus procesus.

Konsekventa un profesionāla finanšu sektora uzraudzība

2.

2.1. Licencēšanas aktualitātes 2020. gadā

Bija vērojamas nelielas izmaiņas finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku sastāvā.

Asevišķos sektoros samazinājās tirgus dalībnieku skaits, lielākoties atbilstoši pašu vēlmei savu darbību pārtraukt.

2020. gadā bija vērojamas nelielas izmaiņas finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku sastāvā. Atsevišķos sektoros samazinājās tirgus dalībnieku skaits, lielākoties atbilstoši pašu tirgus dalībnieku vēlmei savu darbību pārtraukt.

2020. gadā Latvijā bija licencētas **13 bankas**, kas ir par vienu mazāk nekā gadu iepriekš. FKTK 2019. gada 15. augustā pieņēma lēmumu apturēt AS "PNB Banka" finanšu pakalpojumu sniegšanu, ņemot vērā, ka Eiropas Centrālā banka (ECB) kā tiešais AS "PNB Banka" uzraugs 2019. gada 15. augustā atzina banku par tādu finanšu iestādi, kura ir nonākusi vai nonāks finanšu grūtībās, un Eiropas Vienotā noregulējuma valde (VNV) nolēma neveikt bankas noregulējumu, kas nozīmē neveikt pasākumus, lai bankas darbību stabilizētu. ECB 2020. gada 17. februārī pieņēma lēmumu anulēt AS "PNB Banka" licenci.

2020. gadā **Latvijā darbojās trīs Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu banku filiāles**, kas ir par divām mazāk nekā iepriekšējā gadā. FKTK 2020. gada 14. janvārī izsniedza atļauju Danske Bank AS filiālei Latvijā nodot filiāles daļas AS "Citadele banka" īpašumā, īstenojot Danske Bank AS filiāles Latvijā stratēģiju izbeigt darbību Latvijas tirgū. Danske Bank AS filiāle Latvijā 2020. gada 23. martā tika izslēgta no Komercreģistra. Svenska Handelsbanken AB Latvijas filiāle no 2020. gada 31. marta vairs nesniedz finanšu pakalpojumus Latvijā. Filiāle juridiski pastāvēs līdz izslēgšanai no Komercreģistra. Svenska Handelsbanken AB Latvijā turpina pārrobežu pakalpojumu sniegšanu pakalpojumu sniegšanas brīvības ietvaros bez filiāles starpniecības.

Izmaiņas 2020. gadā bija arī kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību (KKS) sektorā, to skaitam samazinoties par vienu KKS. Saistībā ar ilgstošu nor-

matīvo aktu prasību neievērošanu 2020. gada 14. jūlijā tika anulēta LABA Kooperatīvās Krājaizdevu sabiedrības licence. Šobrīd Latvijā ir 34 KKS.

2020. gadā **izmaiņas notika apdrošināšanas sektorā**, jo 2020. gadā tika pabeigta Seesam Insurance AS reorganizācija apvienošanas ceļā, Seesam Insurance AS pievienojot Compensa Vienna Insurance Group ADB, kā rezultātā tika likvidēta Seesam Insurance AS Latvijas filiāle. Šobrīd Latvijā darbojas 11 ES dalībvalstu apdrošinātāju filiāles.

2020. gada izskaņā Latvijā nebija nevienas ES dalībvalstu ieguldījumu brokeru sabiedrības. 2020. gada 14. novembrī **darbību pārtrauca vienīgā ES dalībvalsts ieguldījumu brokeru sabiedrības filiāle** – Admiral Markets UK Ltd Latvijas filiāle.

Pārskata periodā tika reģistrētas **divas jaunas apdrošināšanas brokeru sabiedrības**: SIA “Altero Insurance” un SIA “Sanfreim”. 2020. gada beigās Latvijā bija licencēti 74 apdrošināšanas brokeri.

2020. gadā **samazinājās reģistrēto maksājumu iestāžu (MI) skaits**, jo tika anulēti SIA “Express-Europe”, SIA “Hermes Financial Services” un SIA “Eastern European Payment

system” ieraksti MI reģistrā. 2020. gada nogalē Latvijā bija reģistrētas trīs MI. Šīs izmaiņas bija saistītas ar pašu tirgus dalībnieku vēlmi pārveidot savu darbību. **Licencēto MI skaits saglabājās nemainīgs** (4), jo 2020. gadā viena licence tika anulēta (SIA “Monetizator”) un viena izsniegta (SIA “Nordigen Solutions”).

2020. gadā SIA “Mobilly” **tika izsniegta elektroniskās naudas iestādes (ENI) licence**, lai tā varētu turpināt attīstīt elektroniskās naudas norēķinu pakalpojumus ne tikai vietējā tirgū, bet visās ES un Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstīs, un līdz ar to tika anulēts tās ieraksts ENI reģistrā. Tāpat tika **reģistrēta viena jauna ENI** – SIA “Andele Mandele PAY” –, bet SIA “Tirdzniecības centrs PLESKODĀLE” reģistrācijas ieraksts ENI reģistrā pēc pašas vēlmes tika anulēts.

Finanšu un kapitāla tirgū **saglabājas interese par iespēju uzsākt reģistrēta alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieka darbību**. 2020. gadā tika reģistrēti trīs jauni alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki: akciju sabiedrība “Attīstības finanšu institūcija Altum”, SIA New Nordic Ventures AIFP un SIA EMPO Ventures AIFP. 2020. gada izskaņā Latvijā bija septiņi licencēti alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki un 16 reģistrēti alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki.

2.2. Prudenciālā un darbības atbilstības uzraudzība

2.2.1. Kredītiestāžu sektora prudenciālā uzraudzība

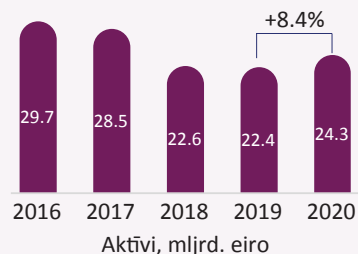
BANKU SKAITS UN KOPĒJIE AKTĪVI

13 bankas

3 ES banku filiāles

24.3 mljrd. eiro jeb

~83% no Latvijas IKP

KREDĪTPORTEFELIS

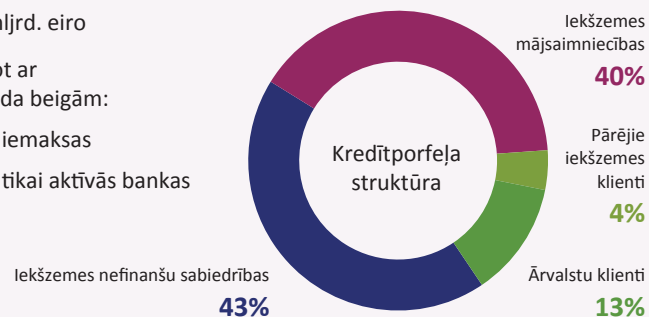
Kopējais kredītportfeļa apmērs

13.1 mljrd. eiro

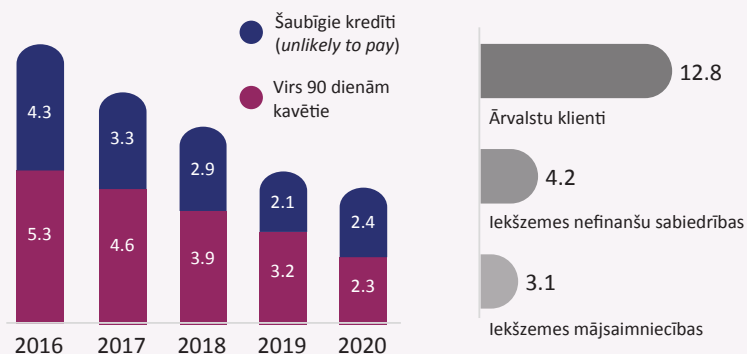
Salīdzinot ar
2019. gada beigām:

-3.9% iemaksas

-1.0% tikai aktīvās bankas

Ienākumus nenesošu kredītu (INK) īpatsvars nebanku klientu portfelī, %

REGULĒJOŠO PRASĪBU IZPILDE

Pirmā līmeņa kapitāla rādītājs

24.5% (Latvija) 15.4% (EEZ valstis)

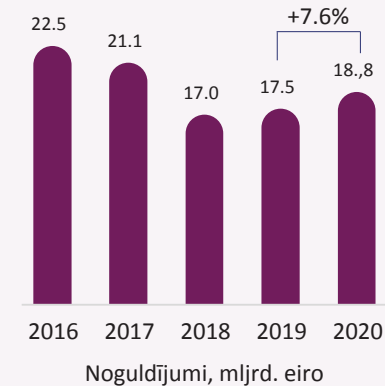
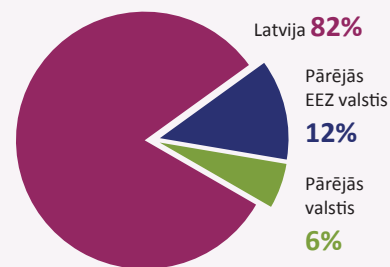
Likviditātes seguma rādītājs

370.6% (Latvija) 171.3% (EEZ valstis)

NOGULDĪJUMI

Kopējais noguldījumu apmērs

18.8 mljrd. eiro

PEĻŅA UN PELNĪTSPĒJA

Banku sektora peļņa

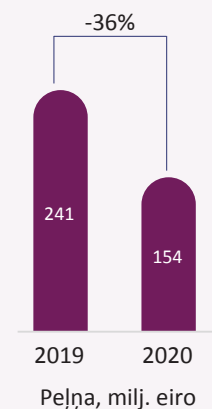
154 milj. eiro

Kapitāla atdeves rādītājs (ROE)

5.4% (Latvija) 2.5% (EEZ valstis)

Izdevumu attiecība pret ienākumiem (CIR)

67.8% (Latvija) 64.7% (EEZ valstis)

FKTK ciešā sadarbībā ar ECB tās izveidotā Vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) ietvaros un ar Eiropas uzraudzības iestādēm, kā arī atbilstoši labākajai starptautiskajai kredītiestāžu uzraudzības praksei un darbības pamatprincipiem regulē un pārrauga Latvijas komercbanku sektoru.

Uzraudzības galvenais princips ir iespējami savlaicīgi identificēt problēmas finanšu tirgū vai individuāla tirgus dalībnieka darbībā, lai nekavējoties sniegtu uzrauga viedokli un rekomendācijas vai pieprasītu novērst vai samazināt problēmas.

FKTK 2020. gadā turpināja darbu pie kredītiestāžu uzraudzības ietvara stiprināšanas, nodrošinot visaptverošu uzraudzības procesu, kā arī sekmējot stabila un pret krīzēm noturīga kredītiestāžu sektora darbību un attīstību.

2020. gadā noteiktās kredītiestāžu uzraudzības prioritātes

Pamatojoties uz kredītiestāžu darbībai piemītošo risku un finanšu sistēmas tendenču novērtējumu, kā arī ņemot vērā ECB un Eiropas Banku iestādes (EBI) noteiktās prioritātes, 2020. gada sākumā FKTK tika noteiktas šādas kredītiestāžu uzraudzības prioritātes:

Stratēģijas un biznesa modeļa maiņas ieviešanas uzraudzība un peļņitpējas vērtēšana	Atbilstības un risku pārvaldīšanas funkciju stiprināšana	Kredītrisks un uzkrājumu pietiekamība
ar fokusu uz ilgtspējas un peļņitpējas līdzsvarošanu	ar fokusu uz banku iekšējās kontroles sistēmas efektīvu darbību un reputācijas riskiem	ar uzsvāru uz problēmu kredītiem un banku pasākumiem to samazināšanai

1. attēls. FKTK kredītiestāžu uzraudzības prioritātes

Balstoties uz izvirzītajām uzraudzības prioritātēm, kā arī ņemot vērā pieejamos resursus, tika izstrādāts 2020. gada uzraudzības pasākumu plāns, kas ietvēra gan klātienē, gan neklātienē uzraudzības pasākumus, tostarp:

Prioritātes	Aktivitātes
Stratēģija, biznesa modelis un peļņitpēja	- Banku biznesa modeļu vērtējums - Banku pārskatīto biznesa stratēģiju uzraudzība
Atbilstības un risku pārvaldīšanas funkciju stiprināšana	- Fokuss uz banku iekšējās kontroles sistēmas efektīvu darbību - Tematiskā pārbaude "Stresa testēšana"
Kredītrisks	- Fokuss uz banku darbu ar problēmu kredītiem un ienākumus nenesošu kredītu pārvaldības stratēģijas ieviešanu, klātienē pārbaudes - Kredītsaistību parakstīšanas standarti/kritēriji

2. attēls. FKTK 2020. gada kredītiestāžu uzraudzības pasākumu plāns

Covid-19 izplatības laikā FKTK veiksmīgi pielāgoja procesus darbam attālinātā režīmā, nodrošinot visu uzraudzības aktivitāšu veikšanu atbilstoši plānotajam. FKTK spēja veikt papildu pasākumus, ko prasīja Covid-19 pandēmijas radītie apstākļi.

Stratēģijas un biznesa modeļa maiņas ieviešanas uzraudzībai un peļņitpējas vērtēšanai FKTK monitorēja, kā turpinās banku biznesa modeļu transformācijas process, tostarp

analizēja, kā to ietekmē Covid-19 pandēmija. FKTK rūpīgi sekoja līdzi situācijai, uzturot regulārus strukturētus dialogus ar bankām, fokusējoties uz darbības nepārtrauktības nodrošināšanu Covid-19 apstākļos, klientu aktivitāti, aktīvu kvalitāti un operatīvajiem darbības rādītājiem, kā arī uz tādām nozīmīgām jomām kā banku peļnītspēja, biznesa modeļu transformācijas rezultāti un finanšu prognožu izpilde.

Atbilstības un risku pārvaldīšanas funkciju stiprināšanas vērtēšana tika nodrošināta uzraudzības pārbaudes un novērtēšanas procesa (UPNP) atbilstošā elementa ietvaros, īstenojot padziļinātu iekšējās kontroles sistēmas izvērtējumu un pastiprinātu uzmanību pievēršot arī banku spējai pārvaldīt ar Covid-19 saistītos riskus.

Kreditriskā vērtēšanas ietvaros gada sākumā turpinājās kredītsaistību parakstīšanas standartu un kritēriju izvērtējums. Līdz ar Covid-19 pandēmijas sākumu kredītrisks kļuva par vienu no būtiskākajiem uzraugamajiem riskiem. FKTK rūpīgi sekoja līdzi gan banku kredītportfeļu kvalitātes izmaiņām, gan Latvijas Finanšu nozares asociācijas izsludinātā moratorijs ieviešanas un īstenošanas gaitai, kā arī vērtēja iespējamo ietekmi uz kredītportfeļiem pēc šī moratorija beigām.

Covid-19 ietekme

Latvijas līdz šim īstenotā pieeja regulējošo prasību piemērošanai bankām ir nodrošinājusi atbilstošas kapitāla un likviditātes rezerves, kas stresa un krīzes apstākļos kalpo kā drošības spilvens. Tas nozīmē, ka bankas Covid-19 situācijā nokļuva labi sagatavojušās. Vienlaikus arī pašas bankas ir parūpējušās par spēju nepieciešamības gadījumā absorbēt potenciālos negatīvos efektus, neizmaksājot dividendes un atstājot peļņu savā rīcībā.

Šajā laika posmā uzraudzības iestādes visā Eiropā cieši sadarbojās, nodrošinot situācijas vērtējumu un plānojot nepieciešamos preventīvos pasākumus. Uzraugu rīcība bija ātra un sinhrona. FKTK vienlaikus ar ECB un citiem uzraugiem Eiropā pielāgoja Covid-19 apstākļiem savus uzraudzības procesus un aktivitātes, lai sniegtu bankām pietiekamu operatīvo palīdzību un uzraudzības darbā pienācīgi koncentrētos uz banku spēju pārvarēt krīzes situāciju.

FKTK ir nodrošinājusi individuālu un elastīgu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku uzraudzības pieeju, lai sekmētu, ka bankas spēj turpināt pildīt savu lomu, finansējot reālo ekonomiku, un lai pēc iespējas mazinātu Covid-19 radīto seku negatīvo ietekmi.

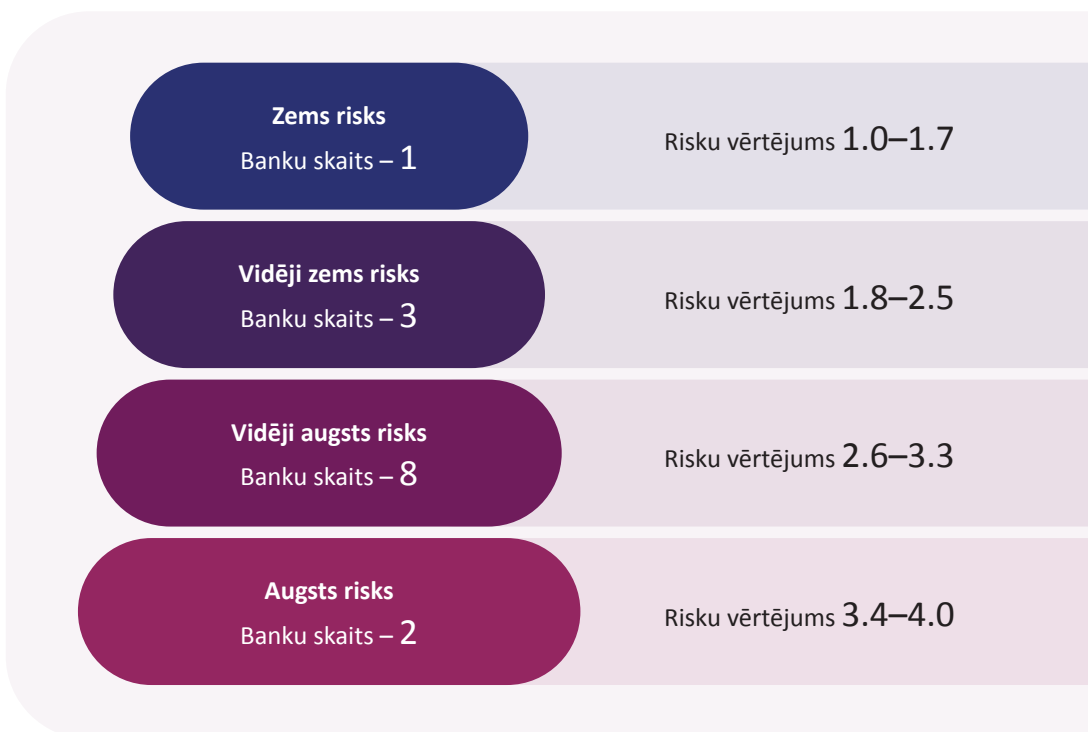
Arī valdība nodrošināja palīdzības programmas Covid-19 skarto tautsaimniecības nozaru atbalstam un negatīvo efektu mazināšanai. Papildu atbalstu aizņēmējiem sniedza arī Latvijas Finanšu nozares asociācijas izsludinātais moratorijs, kuram pievienojās vairākums

banku un kurš ļāva bankām būt pretimnākošām kredītbrīvdienai piešķiršanā, izmantojot vienotu pieeju.

Uzraudzības pārbaudes un novērtēšanas process

Viens no galvenajiem uzraudzības principiem nemainīgi ir uz risku izvērtējumu balstīta uzraudzība. Ievērojot šo principu, FKTK, izmantojot informāciju, kas atspoguļoja banku iesniegtajos pārskatos, un citu tai pieejamo informāciju, pastāvīgi UPNP ietvaros vērtē banku darbības rezultātus, risku līmeni un to pārvaldīšanas kvalitāti, kā arī, pamatojoties uz šo risku monitoringa rezultātiem, plāno nepieciešamos uzraudzības pasākumus, tostarp klātienē pārbaudes.

Risku vērtējums UPNP ietvaros tiek noteikts skalā no “1” līdz “4”, un 2019. gadā bankām Latvijā tika piešķirti šādi risku vērtējumi (t.sk. bankām, kuras ir tiešā ECB uzraudzībā):

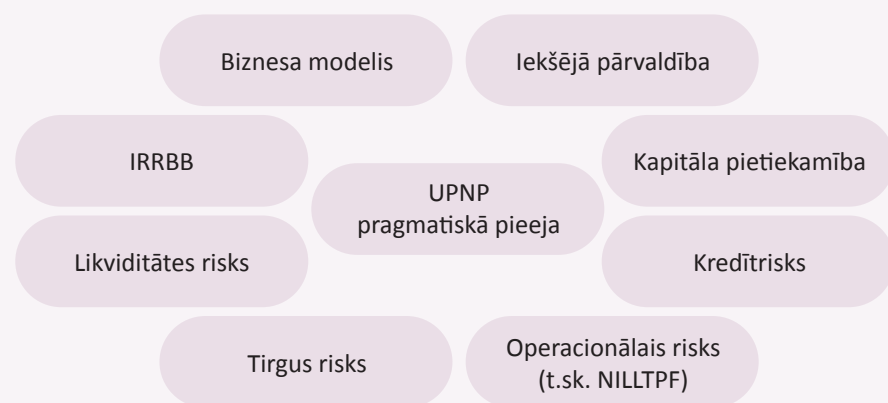
3. attēls. Risku vērtējums UPNP ietvaros

2020. gadā FKTK turpināja īstenot UPNP atbilstoši EBI izstrādātajām UPNP vadlīnijām, kā arī ECB pamatnostādņēm attiecībā uz banku UPNP, procesam norisinoties ar uzraudzības dialogu par UPNP rezultātiem starpniecību.

Vienlaikus FKTK ņēma vērā EBI pamatnostādnes par pragmatisko 2020. gada UPNP¹, kas paredzēja galveno uzmanību pievērst kredītiestāžu spējai risināt Covid-19 krīzes problēmas, kā arī krīzes ietekmes uz banku pašreizējo un prognozējamo riska profilu novērtēšanai. Vadoties no EBI pamatnostādņēm, FKTK 2021. gadam saglabāja stabilas un negrozītas pašu kapitāla prasības un īpašas likviditātes prasības, kas noteiktas 2019. gada pilnā UPNP vērtējuma ietvaros. Nozīmīgo banku, kuras ir tiešā ECB uzraudzībā, risku novērtējums UPNP 2020. gadā arī tika veikts saskaņā ar ECB noteikto pragmatisko pieeju.

FKTK fokusā 2020. gadā bija Covid-19 ietekmes katrā no UPNP elementiem, kā arī risku lieluma novērtēšana un pārvaldības trūkumu identificēšana. Pamatojoties uz pragmatisko UPNP pieeju un veikto UPNP pamatelementu novērtējumu, FKTK ir izstrādājusi virkni kvalitatīvo prasību un rekomendāciju, kas turpinās atbalstīt banku iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošanu un pret satricinājumiem noturīgas darbības stiprināšanu, galvenokārt fokusējoties uz **iekšējo pārvaldību, kredītriska pārvaldību, kapitāla pietiekamības plānošanu un operacionālo risku, t.sk. noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas (NILLTPF) risku, pārvaldību.**

Covid-19

4. attēls. Covid-19 ietekme uz UPNP elementiem

2021. gadā UPNP fokusā saglabājas banku biznesa modeļu dzīvotspēja un ilgtspēja, kā arī noturība pret Covid-19 izraisītiem šokiem un spēja absorbēt negatīvo ekonomisko tendenču ietekmi uz banku pelnītspēju un kapitāla pietiekamību.

Galvenie vērtēšanas virzieni ir banku pārmaiņu vadības efektivitāte, akcionāru loma, pārvaldības modelis, risku apetīte, finanšu prognožu pārbaudes, ienākumu un izdevumu struktūra. FKTK fokusējas arī uz pakalpojumu izvērtēšanas, procentu un tarifu politikas izmaiņām, klientu piesaistes dinamiku, sadarbības partneru stabilitāti, izplatīšanas kanālu pieejamību, inovatīvo risinājumu integrēšanu.

Kopumā mazāk nozīmīgās bankas ir panākušas progresu biznesa modeļu transformācijā, mainot fokusu no darbības jomām, kas balstās uz komisijas ienākumiem, uz tādu tradicionālo banku pakalpojumu attīstību kā kreditēšana. Darbs pie banku biznesa modeļu maiņas turpinās arī Covid-19 situācijā, t.sk., novērtējot banku stratēģijas ar šodienas acīm un pielāgojoties esošajiem apstākļiem. Daļa banku ir radušas iespēju palielināt savu tirgus daļu, citas ir rīkojušās konservatīvāk. Līdz šim izveidotie kapitāla un likviditātes buferi sniedza lielāku komfortu un elastību pašām bankām, atrodoties Covid-19 situācijā.

Covid-19 izraisītie apstākļi iezīmēja arvien lielāku nepieciešamību virzīties uz finanšu pakalpojumu digitalizāciju un spēju nodrošināt finanšu pakalpojumu sniegšanu attālināti, ko jau paredzēja banku stratēģijas, tāpēc bija iespēja šīs iestrādes īstenot pietiekami operatīvi.

Klātienēs pārbaudes kredītiestādēs

2020. gada klātienēs pārbaūžu procesā Covid-19 izraisītās pandēmijas apstākļi prasīja mainīt pārbaūžu norisi no klātienēs uz attālinātu darba veidu. Lielā mērā arī bankās Covid-19 ienesa jaunus apstākļus, radot nepieciešamību pielāgoties un izmantot digitālus komunikācijas kanālus sadarbībā ar trešajām pusēm, t.sk. ar FKTK tās īstenoto pārbaūžu ietvaros.

FKTK spēja veiksmīgi pielāgoties jaunajiem apstākļiem, un pārbaūžu process tika turpināts, klātienēs pārbaūžu plānā operatīvi veicot izmaiņas. Rezultātā pārskata gadā FKTK bankās veica sešas klātienēs pārbaudes, kurās īpaša uzmanība tika pievērsta kreditēšanas procesam, t.sk. darbam ar problemātiskiem aktīviem un Covid-19 skartajām nozarēm un klientiem, kā arī risku vadības funkcijām – kredītriska, stratēģijas un biznesa riska pār-

¹ <https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/supervisory-review-and-evaluation-process-srep-and-pillar-2/guidelines-pragmatic-2020-supervisory-review-and-evaluation-process-light-covid-19-crisis>.

valdīšanai. Pārbaūžu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar banku vadību un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem. Pēcpārbaudes monitorings tika veikts neklātienes uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plānu trūkumu novēršanas jomā īstenošanas gaitu.

Vienotais uzraudzības mehānisms

2020. gada 4. novembrī apritēja seši gadi, kopš tika izveidots ECB VUM, kas ir Eiropas banku uzraudzības sistēma. VUM ietvaros kopā ar ECB darbojas eirozonas valstu nacionālās kompetentās iestādes (Eirosistēmas centrālās bankas un valstu uzraudzības iestādes). Arī FKTK ir daļa no VUM, kuram ir izvirzīti trīs galvenie mērķi.

Eiropas banku sistēmas drošības un ilgtspējas nodrošināšana

Finanšu integrācijas un stabilitātes paaugstināšana

Saskaņotas uzraudzības nodrošināšana

5. attēls. ECB VUM mērķi

2020. gada nogalē ECB tiešajā uzraudzībā bija 115 nozīmīgās bankas, savukārt nacionālo kompetento iestāžu tiešajā uzraudzībā bija 2 320 mazāk nozīmīgās bankas.

No Latvijas bankām 2020. gada sākumā ECB tiešajā uzraudzībā bija trīs nozīmīgās bankas – AS “Swedbank”, AS “SEB banka” un AS “PNB Banka” (līdz licences anulēšanai 2020. gada 18. februārī). ECB 2020. gada jūlijā pieņēma lēmumu klasificēt AS “Citadele banka” par nozīmīgu kredītiestādi un uzsāka tās tiešo uzraudzību no 2021. gada 1. janvāra.

Šo banku uzraudzība tiek īstenota, ECB un FKTK darbiniekiem līdzdarbojoties kopējās uzraudzības darba grupās, kas ir nozīmīgo banku ikdienas uzraudzības ietvara pamats.

2020. gadā FKTK turpināja īstenot mazāk nozīmīgo banku uzraudzību un vienlaikus, sadarbojoties ar ECB un citām nacionālajām kompetentajām iestādēm, pilnveidot un precizēt vienotas pamatnostādnes un vadlīnijas šādu banku uzraudzībai, veicinot augstas kvalitātes uzraudzības standartu konsekventu piemērošanu mazāk nozīmīgajām bankām.

Covid-19 pandēmijas apstākļos ECB VUM līdz ar citiem uzraugiem Eiropā pārskatīja savus uzraudzības procesus un aktivitātes, lai piemērotu tās Covid-19 pandēmijas situācijai un

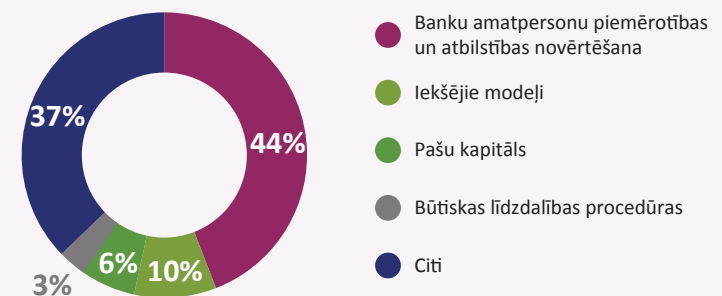
sniegtu bankām pietiekamu operatīvo palīdzību un nodrošinātu, ka uzraudzības darbs var pienācīgi koncentrēties uz banku spēju pielāgoties esošajiem apstākļiem un pārvarēt Covid-19 pandēmijas izraisītās potenciālās stresa situācijas.

Atbilstoši VUM darbības principiem, kas paredz visu dalībvalstu iesaisti uzraudzības plānošanas un īstenošanas procesos, FKTK eksperti attālināti 2020. gadā pastāvīgi piedalījās ECB izveidotajās komitejās un darba grupās, sniedzot savu ieguldījumu ECB uzraudzības vienotās metodikas izstrādē un pilnveidošanā, kā arī tālākā normatīvā regulējuma saskaņošanā Eiropas Banku savienības ietvaros.

Līdzdarbošanās ECB VUM lēmumu pieņemšanā

FKTK padomes nominētajam padomes loceklim piedaloties ECB Uzraudzības valdē, arī FKTK līdzdarbojās VUM lēmumu pieņemšanas procesā, pieņemot lēmumus gan par visām VUM tiešā uzraudzībā esošajām nozīmīgajām bankām, gan arī par metodoloģiskajiem jautājumiem, kas nosaka banku uzraudzības procesa īstenošanas kārtību eirozonā kopumā.

2020. gadā ECB VUM pieņēma 2 643 ar uzraudzību saistītus lēmumus. Aptuveni puse no šiem lēmumiem tika apstiprināti ECB Uzraudzības valdes sēdēs, otra puse rakstveida procedūru ietvaros. Lielākā daļa no minētajiem lēmumiem bija saistīti ar banku amatpersonu piemērotības un atbilstības novērtēšanu (44.1%), iekšējiem modeļiem (9.3%), pašu kapitālu (6.2%) un būtiskas līdzdalības procedūrām (3.2%).

6. attēls. ECB VUM 2020. gadā pieņemto lēmumu struktūra

Kopumā 2020. gadā notika 24 ECB Uzraudzības valdes sēdes. FKTK eksperti izvērtēja un sniedza savu redzējumu gan par Uzraudzības valdes sēdēs izskatāmajiem jautājumiem, gan rakstveida procedūrās virzītajiem dokumentiem.

Kooperatīvo krājaizdevu sabiedrību uzraudzības pasākumi

KKS uzraudzība 2020. gadā tika veikta, izmantojot to darbības rezultātu monitoringu, kas balstīts uz finanšu pārskatu analīzi, īpašu uzmanību pievēršot KKS izveidoto uzkrājumu nedrošajiem parādiem pietiekamībai un zaudējumu segšanai. Covid-19 pandēmijas rezultātā klātienes pārbaudes KKS pārskata gadā netika veiktas. FKTK eksperti turpināja vienu klātienes pārbaudi, kura bija uzsākta 2019. gada beigās un kuras mērķis bija novērtēt KKS finansiālo stāvokli, vadības darbu, aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, NILLTPF riska pārvaldīšanu, kā arī darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

2.2.2. Apdrošināšanas sektora uzraudzība

APDROŠINĀTĀJU SKAITS

6 apdrošināšanas sabiedrības

Dzīvības: ●●

Nedzīvības: ●●●●

11 apdrošināšanas sabiedrību filiāles

Dzīvības: ●●●●

Nedzīvības: ●●●●●●

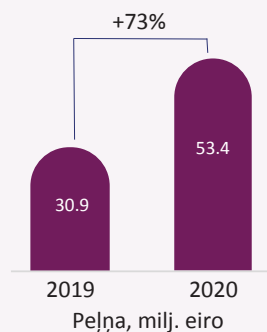
75 apdrošināšanas brokeri

PEĻŅA VAI ZAUDĒJUMI UN MAKSĀTSPĒJA (SABIEDRĪBAS)

Peļņa
53 milj. eiro

Maksātspējas rādītājs
173%

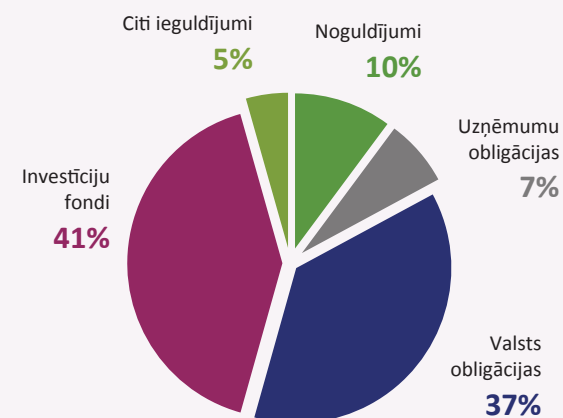
Aktīvu atdeves rādītājs (ROA)
3.6%

IEGULDĪJUMU PORTFELIS (SABIEDRĪBAS)

Ieguldījumu apmērs
1.4 mljrd. eiro

Salīdzinot ar 2019. gadu:
+8% ieguldījumu pieaugums

Latvijā 2020. gada beigās darbojās sešas apdrošināšanas sabiedrības – divas dzīvības apdrošināšanas un četras nedzīvības apdrošināšanas sabiedrības –, kā arī 11 apdrošināšanas sabiedrību filiāles. Latvijas apdrošināšanas starpnieku reģistrā bija iekļauti 74 apdrošināšanas brokeri, kas ir par divām apdrošināšanas brokeru sabiedrībām vairāk nekā gadu iepriekš.

Vērtējot 2020. gada rezultātus, apdrošināšanas joma Covid-19 pandēmijas ietekmē nav būtiski cietusi, lai gan ietekme bija vērojama. Apdrošināšanas prēmiju kritums bija vērojams gandrīz visos būtiskajos nedzīvības apdrošināšanas veidos. Apdrošinātāji 2020. gadā prēmijās Latvijā parakstīja 549 milj. eiro, kas ir par 1.8% mazāk, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Pandēmijas globālo raksturu uzskatāmi parāda Latvijā reģistrēto apdrošinātāju parakstīto prēmiju dinamika, ieskaitot to darbību ārvalstīs. Kopējās prēmijas 2020. gadā sasniedza 809 milj. eiro, kas ir par 6% mazāk nekā 2019. gadā.

Tajā pašā laikā, dažādu valstu izsludināto Covid-19 ierobežojumu dēļ samazinoties iedzīvotāju aktivitātei, vidēji straujāk nekā prēmijas samazinājās izmaksātās atlīdzības. Apdrošināšanas atlīdzībās Latvijā 2020. gadā tika izmaksāti 341.8 milj. eiro, kas ir par 6.6% mazāk nekā 2019. gadā, savukārt visā savā darbības teritorijā apdrošinātāji izmaksāja 508 milj. eiro, kas ir par 8% mazāk nekā iepriekšējā gadā.

Apdrošināšanas sabiedrību darbības finansiālais rezultāts 2020. gadā bija pozitīvs, visām sešām apdrošināšanas sabiedrībām gadu noslēdzot ar peļņu. Līdz ar to arī Latvijā reģistrēto apdrošināšanas sabiedrību maksāspējas kapitāla prasības izpildes rādītājs saglabājās stabili virs prasību minimuma un 2020. gada beigās sasniedza 173.5% (zemākā pieļaujamā rādītāja robeža ir 100%), kas ir par 12 procentpunktiem vairāk nekā 2019. gada beigās.

Kapitāla pietiekamības palielinājumu ietekmēja apdrošināšanas atlīdzību straujāks samazinājums salīdzinājumā ar apdrošināšanas prēmiju kritumu, kā arī samērā konservatīvā un piesardzīgā ieguldījumu stratēģija, kā rezultātā Covid-19 izraisītās svārstības finanšu tirgos būtiski neietekmēja apdrošināšanas sektora investīciju portfeļa vērtību.

Apdrošināšanas joma 2020. gadā neguva būtiskus satricinājumus labās kapitāla pietiekamības dēļ. Tirgus dalībnieki spēja pārorientēt savu darbību atbilstoši attālinātas pakalpojumu sniegšanas principam. Pēdējos gados Latvijā apdrošināšanas polišu iegāde, atlīdzību pieteikšana, kā arī zaudējumu noregulēšana arvien vairāk tiek veikta, izmantojot digitālos saziņas rīkus, kā arī klientu apkalpošanu pa telefonu. Šī pieeja kalpo par priekšrocību pandēmijas radītajos apstākļos, kad tieša savstarpējā saskarsme ir apgrūtināta vai pat neiespējama.

2020. gadā FKTK konsekvēnti veica uzraudzības pasākumus, pārbaudot apdrošinātāju un apdrošināšanas brokeru iesniegto pārskatu un citu dokumentu atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. 2020. gadā tika veiktas divas klātienes pārbaudes: viena apdrošināšanas sabiedrības vispārējā pārbaude, kurā tika vērtēti organizatoriskie procesi, iekšējā informācijas apmaiņa, pārvaldības sistēma, tehnisko rezervju veidošana, kapitāla prasību izpilde, ieguldījumu darbība, pašu kapitāla atbilstība, stresa testu veikšana un spēja turpināt darbību, kā arī ikgadējā biedrības “Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs” administrētā sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas garantijas fonda izveidošanas, uzkrāšanas un administrēšanas kārtības ievērošanas pārbaude. Tāpat tika veikti vairāki tematiskie neklātienes uzraudzības pasākumi, tostarp dalībvalstu apdrošinātāju filiāļu neklātienes pārbaude par publiskā starpnieku reģistra atbilstību Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas izplatīšanas likuma prasībām, kā arī apdrošināšanas brokeru gada pārskatu pārbaude par Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas izplatīšanas likuma 32. panta trešās daļas izpildi saistībā ar apdrošināšanas prēmiju atspoguļošanu.

Jau kopš Covid-19 krīzes sākuma posma FKTK ir realizējusi pastiprinātu komunikāciju ar apdrošinātājiem, lai sekotu līdzi izmaiņām to finansiālajā stāvoklī un spējā izpildīt pret klientiem uzņemtās apdrošināšanas saistības. Arī situācijai stabilizējoties, FKTK turpina pievērst uzmanību tirgus dalībnieku attīstības tendencēm un finansiālajiem rādītājiem, lai laikus reaģētu uz makroekonomisko risku paaugstināšanās izraisīto negatīvo ietekmi uz apdrošināšanas sabiedrību darbību.

2.2.3. Ieguldījumu fondu un alternatīvo ieguldījumu fondu, to pārvaldnieku, valsts fondēto pensiju shēmas un privāto pensiju fondu uzraudzība

Privātie pensiju fondi

SKAITS UN DALĪBNIKI

6 privātie pensiju fondi:
5 atklātie, 1 slēgtais

35% no ekonomiski
aktīvajiem iedzīvotājiem

16 pensiju
plāni

Aktīvie

Sabalansētie

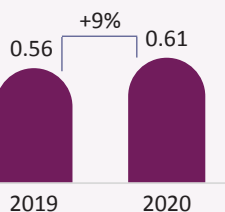
0.3 milj.
dalībnieku

PLĀNU AKTĪVI

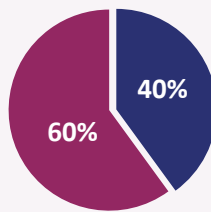
Aktīvi

0.6 mljrd. eiro

1.8 tūkst. eiro
uz 1 dalībnieku

Aktīvi (mljrd. eiro)

Aktīvi

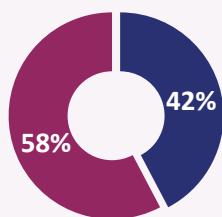
HEMAKSAS PLĀNOS UN PĀRVALDĪŠANAS IZDEVUMI

Iemaksas

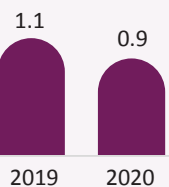
0.1 mljrd. eiro

Salīdzinot ar
2019. gadu:

+3% iemaksas

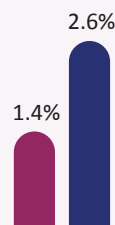
Iemaksas

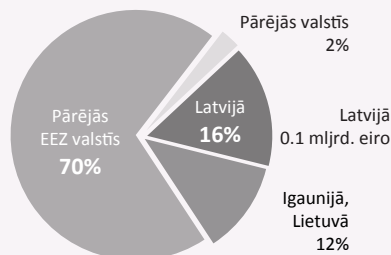
Pārvaldīšanas izdevumi
(% no neto aktīviem)

IEGULDĪJUMU ĢEOGRĀFISKAIS SADALĪJUMS UN IENESĪGUMS

2.0%
ienesīgums

Ienesīgums

Ieguldījumi

Valsts fondēto pensiju shēma

SKAITS UN DALĪBNIKI

7 valsts fondēto pensiju
shēmas pārvaldītāji

1.3 milj.
dalībnieku

31 ieguldījumu
plāns

Aktīvie

Sabalansētie

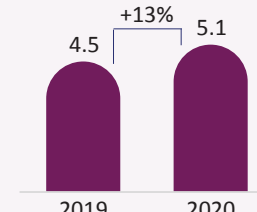
Konservatīvie

PLĀNU AKTĪVI

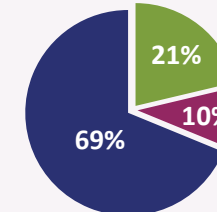
Aktīvi

5.1 mljrd. eiro

3.9 tūkst. eiro
uz 1 dalībnieku

Aktīvi (mljrd. eiro)

Aktīvi

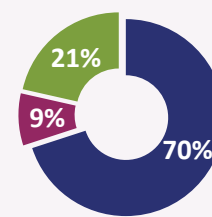
HEMAKSAS PLĀNOS UN PĀRVALDĪŠANAS IZDEVUMI

Iemaksas

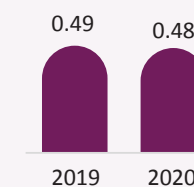
1.0 mljrd. eiro

Salīdzinot ar
2019. gadu:

+4% iemaksas

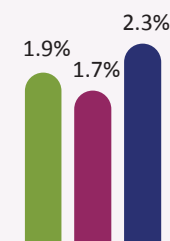
Iemaksas

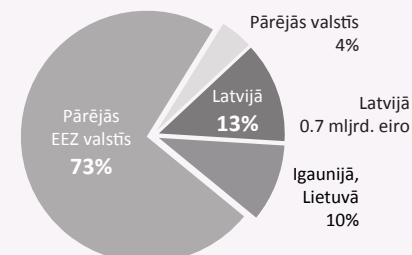
Pārvaldīšanas izdevumi
(% no neto aktīviem)

IEGULDĪJUMU ĢEOGRĀFISKAIS SADALĪJUMS UN IENESĪGUMS

2.1%
ienesīgums

Ienesīgums

Ieguldījumi

Ieguldījumu fondi

FONDU UN FONDU PĀRVALDNIKU SKAITS

11 ieguldījumu pārvaldes sabiedrības

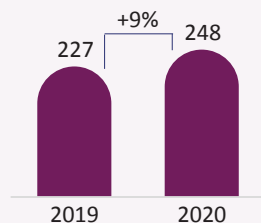
23 ieguldījumu fondi

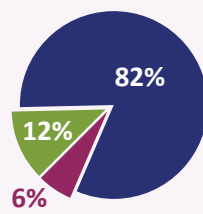
FONDU AKTĪVI

Aktīvi

248 milj. eiro

Aktīvi (milj. eiro)

Aktīvi

FONDU IEGULDĪJUMI, TO STRUKTŪRA UN IENESĪGUMS

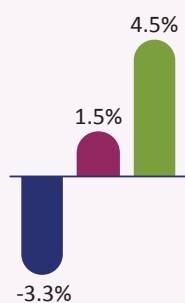
Ieguldījumi

244 milj. eiro

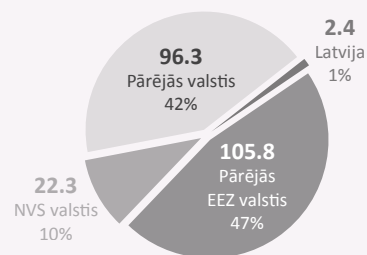
Salīdzinot ar 2019. gadu:

+11%
ieguldījumi

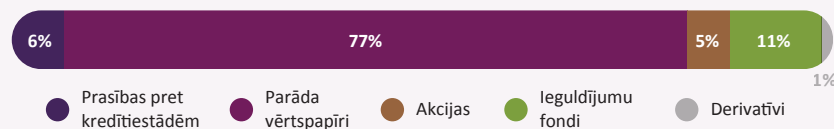
Ienesīgums

Ieguldījumu ģeogrāfiskais sadalījums (milj. eiro, %)

Ieguldījumu struktūra instrumentu griezumā

Alternatīvo ieguldījumu fondi

FONDU UN FONDU PĀRVALDNIKU SKAITS

23 alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki

26 alternatīvo ieguldījumu fondi

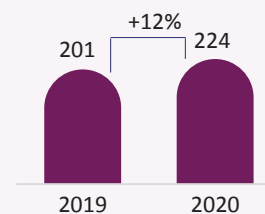
Salīdzinot ar 2019. gadu: +3

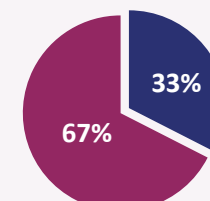
FONDU AKTĪVI

Aktīvi

224 milj. eiro

Aktīvi (milj. eiro)

Aktīvi

FONDU IEGULDĪJUMI, TO STRUKTŪRA UN IENESĪGUMS

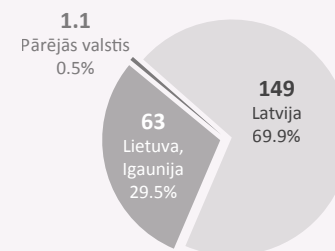
Ieguldījumi

213 milj. eiro

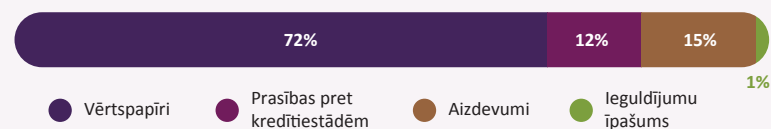
Salīdzinot ar 2019. gadu:

+8%
ieguldījumi

Ieguldījumu ģeogrāfiskais sadalījums (milj. eiro, %)

Ieguldījumu struktūra instrumentu griezumā

Galvenie akcenti kopējās FKTK stratēģijas realizēšanā ieguldījumu un pensiju sektorā tika likti uz sadarbības un atvērta dialoga veicināšanu starp FKTK un nozares pārstāvjiem, kā arī tirgus dalībnieku esošajai situācijai atbilstošas un samērīgas regulatīvās vides atbalstīšanu un turpmāku pilnveidošanu.

Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un to pārvaldīto valsts fondēto pensijas shēmas ieguldījumu plānu, ieguldījumu fondu un alternatīvo ieguldījumu fondu uzraudzība

Latvijā 2020. gada beigās bija 11 ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, no kurām astoņas sabiedrības pārvaldīja valsts fondēto pensiju shēmas 31 ieguldījumu plānu ar kopējiem aktīviem 5.1 mljrd. eiro un četras sabiedrības pārvaldīja 22 ieguldījumu fondus ar kopējiem aktīviem **246.1 milj. eiro**. 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, par vienu pieauga ieguldījumu pārvaldes sabiedrību pārvaldīto ieguldījumu fondu skaits. Savukārt alternatīvo ieguldījumu fondu skaits pieauga par trīs, 2020. gada beigās darbojoties 23 fondiem. Alternatīvo ieguldījumu fondu skaita pieaugums notika reģistrēto alternatīvo ieguldījumu fondu segmentā, kas ir izskaidrojams ar 2019. gada 16. jūlijā apstiprinātajiem grozījumiem Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likumā, kas noteica būtiskus atvieglojumus reģistrēto alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku uzraudzības ietvaram ar mērķi samazināt administratīvo slogu, kā arī veicināt nozares attīstību kopumā.

Atbilstoši katra tirgus dalībnieka riska profila novērtējumam tika nodrošināti noteikti klātienēs un neklātienēs uzraudzības pasākumi. 2020. gadā veikto trīs ieguldījumu pārvaldes sabiedrību klātienēs pārbaūžu ietvaros tika izvērtēta līdzekļu pārvaldītāju izveidotās iekšējās kontroles sistēmas atbilstība, kā arī būtisko risku identificēšana un pārvaldība. Īpaša uzmanība tika pievērsta ārpalpojumu piesaistei un izmantošanai, vērtējot līdzekļu pārvaldītāju ieviestās kontroles sistēmas to izvērtēšanai. Katras pārbaudes ietvaros tika izvērtēta līdzekļu turētāja darbība. Pārbaūžu laikā konstatētie trūkumi un neatbilstības tika pārrunātas ar līdzekļu pārvaldītāju vadības pārstāvjiem, un tika saskaņoti pasākumu plāni nepieciešamajiem uzlabojumiem līdzekļu pārvaldītāju funkciju sekmīgai nodrošināšanai. Pēcpārbaudes monitorings tika veikts neklātienēs uzraudzības ietvaros, kontrolējot pasākumu plāna izpildes gaitu un vajadzības gadījumā ierosinot nepieciešamās korekcijas.

Balstoties uz saņemtajiem pārskatiem, neklātienēs uzraudzības ietvaros tika vērtēta ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un licencēto alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku aktīvu kvalitāte, ienākumu un izdevumu struktūra, kā arī darbības atbilstība Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu, kā arī citu normatīvo aktu prasībām. Lai novērtētu paaugstināta riska faktoru ietekmi uz ieguldījumu portfeli kritiskos scenārijos, kā arī pārliecinātos par pasākumu plāna esamību to iestāšanās gadījumā, tika vērtēta ieguldījumu pārvaldes sabiedrību veiktā kritisko situāciju analīze.

2020. gadā, atsaucoties uz Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes (EVTI) iniciatīvu, tika veikta tematiskā pārbaude par ieguldījumu pārvaldes sabiedrību pārvaldīšanā esošo atvērto ieguldījumu fondu likviditātes riska pārvaldīšanu atbilstoši EVTI vienotajai likviditātes riska vadības metodoloģijai. Tās mērķis ir nodrošināt vienotus ieguldījumu fondu likviditātes riska pārvaldības principus, mazināt fondu daļu atpakaļpirkšanas apturēšanas risku, palielināt ieguldītāju aizsardzību un stiprināt finanšu instrumentu tirgus stabilitāti. Pārbaudes rezultātā izdarītie secinājumi attiecībā uz vairākiem ar likviditātes riska pārvaldīšanu saistītajiem aspektiem, tādiem kā riska mērīšana, novērtēšana, atspoguļošana riska pārskatos un ziņošanas kārtība sabiedrības vadībai, tāpat arī likviditātes riska līmeņa izvērtējums pirms ieguldījumu veikšanas un pēcpārbaudes, kā arī likviditātes riska stresa testu veikšanas nepieciešamība, ir pamats turpmākajiem uzraudzības pasākumiem likviditātes jomā.

Privāto pensiju fondu un to pārvaldīto pensiju plānu uzraudzība

Latvijā 2020. gada beigās bija pieci privātie atvērtie pensiju fondi un viens privātais slēgtais pensiju fonds, kas kopā pārvaldīja 16 pensiju plānus ar kopējiem aktīviem 610.5 milj. eiro. Līdz ar jaunā Privāto pensiju fondu likuma stāšanos spēkā ar 2020. gada 13. janvāri tika veiktas visas ar likumu paredzētās darbības ES noteiktā saskaņošanas minimuma ieviešanai, lai aizsargātu arodpensiju plānu dalībniekus un saņēmējus, nodrošinātu labu pārvaldību, informācijas sniegšanu plānu dalībniekiem un arodpensijas kapitāla uzkrāšanas pārredzamību un drošību.

2020. gadā tika veikta pensiju fondu neklātienēs uzraudzība, analizējot iesniegtos pārskatus un novērtējot pensiju plānu aktīvu kvalitāti, ienākumu un izdevumu struktūru, kā arī darbības atbilstību Latvijas Republikas likumu, FKTK izdoto noteikumu un norādījumu un citu normatīvo aktu prasībām. Balstoties uz pensiju fondu iesniegto kritiskās situācijas analīzi, katra pensiju plāna ieguldījumu portfelim tika vērtēti norādītie riska faktori, izvērtētie scenāriji un paredzētās darbības nelabvēlīgo scenāriju iestāšanās gadījumiem.

FKTK 2020. gadā izvērtēja pensiju fondu veiktā pašu riska novērtējuma rezultātus. Šos rezultātus pensiju fondi ņem vērā pensiju fonda stratēģisko lēmumu pieņemšanas procesā, bet FKTK – pensiju fondu riska līmeņa noteikšanā. Pensiju fonda pašu riska novērtējums ļauj izvērtēt pensiju fonda riska pārvaldības sistēmas efektivitāti, interešu konflikta iespējamību, finansējuma vajadzības, tādos jaunus vai potenciāli iespējamus riskus, kuri varētu rasties papildus ieguldījumu politikā vērā ņemtajiem vides, sociālajiem un pārvaldības faktoriem, t.sk. tos riskus, kuri varētu rasties klimata pārmaiņu rezultātā vai vides un resursu izmantošanas rezultātā, kā arī tos sociālos riskus un ar aktīvu amortizāciju saistītos riskus, kuri varētu rasties normatīvo aktu grozījumu dēļ.

Aktīva dialoga veidošanai uzraudzības pasākumu ietvaros tika organizētas apspriedes ar pensiju fondu vadības pārstāvjiem, lai sekotu līdzi pensiju fondu darbības būtiskākajiem notikumiem un noteiktās biznesa stratēģijas izpildei.

Covid-19 ietekme ieguldījumu un pensiju sektorā

Vieni no pirmajiem finanšu tirgus dalībniekiem, kas jau 2020. gada februāra beigās saskārās ar Covid-19 pandēmijas izraisītajiem finanšu tirgus satricinājumiem, bija ieguldījumu fondu pārvaldnieki. Nestabilās situācijas radītie izaicinājumi bija par pamatu, lai tirgus dalībnieki gūtu pārliecību par piemērotāko līdzekļu pārvaldīšanas stratēģiju visos galvenajos tirgus segmentos: ieguldījumu fondu pārvaldīšanā, valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu pārvaldīšanā, privāto pensiju fondu pensiju plānu pārvaldīšanā, kā arī ieguldītāju finanšu instrumentu portfeļu individuālā pārvaldīšanā. Tirgus dalībnieki veica visas nepieciešamās darbības, lai turpinātu veikt ieguldījumus atbilstoši nospraustā ilgtermiņa mērķa aktīvu sadalījumam, kā arī ievērotu noteiktos ieguldījumu un pensiju plānu līdzekļu ieguldīšanas limitus.

FKTK, veicot ārkārtas finanšu tirgus uzraudzības pasākumus saistībā ar Covid-19 izraisītajiem apstākļiem, guva pārliecību par ieguldījumu pārvaldes sabiedrību un pensiju fondu spēju nodrošināt darbības nepārtrauktību attālināta darba apstākļos, kā arī ārpakalpojumu sniedzēju darbību paaugstināta riska situācijā.

Finanšu instrumentu tirgus attīstība 2020. gada garumā pierādīja ilgtermiņa ieguldījumu aspekta svarīgumu pensiju uzkrājumu veidošanā. Lai gan pensiju sistēmas ieguldījumu portfeļu ienesīguma svārstīgums Covid-19 ietekmē bija lielāks nekā parasti, tomēr tas pamazām nostabilizējās, pierādot, ka ilgtermiņa uzkrājumiem ir svarīgi vērtēt ilgtermiņa ienesīgumu, jo īstermiņa svārstības, kas ietekmēja portfeli, ilgtermiņā izlīdzinājās. Lai gan Covid-19 pandēmijas izraisīto finanšu tirgu svārstību rezultātā ieguldījumu un pensiju plānu vidējais ienesīgums 2020. gada 1. ceturkšņa laikā strauji nokritās, tomēr pārējos gada mēnešos situācija strauji uzlabojās un 2020. gads tika noslēgts ar pozitīvu vidējo ienesīgumu aptuveni 2% apmērā.

Likumdošanas iniciatīvas Covid-19 seku pārvarēšanai

Ņemot vērā, ka 2020. gada 1. un 2. ceturksnī finanšu tirgū bija vērojams satricinājums, ko sekmēja Covid-19, un fondētais pensijas kapitāls īstermiņā samazinājās, Valsts fondēto pensiju likumā tika pieņemti grozījumi, kas nosaka tiesības personām, kuras pieprasīs vecuma pensiju, uz laiku līdz 2021. gada 30. novembrim atlikt izvēli fondēto pensijas kapitālu pievienot nefondētajam pensijas kapitālam vai iegādāties dzīvības apdrošināšanas (mūža pensijas) polisi.

Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā tika iestrādātas normas, kas paredz izveidot alternatīvo ieguldījumu fondu, kura pārvaldnieks ir akciju sabiedrība "Attīstības finanšu institūcija Altum". Attiecībā uz šo alternatīvo ieguldījumu fondu valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājiem nav jāpiemēro Valsts fondēto pensiju likumā noteiktie limiti attiecībā uz ieguldījumiem alternatīvo ieguldījumu fondos un riska kapitālā.

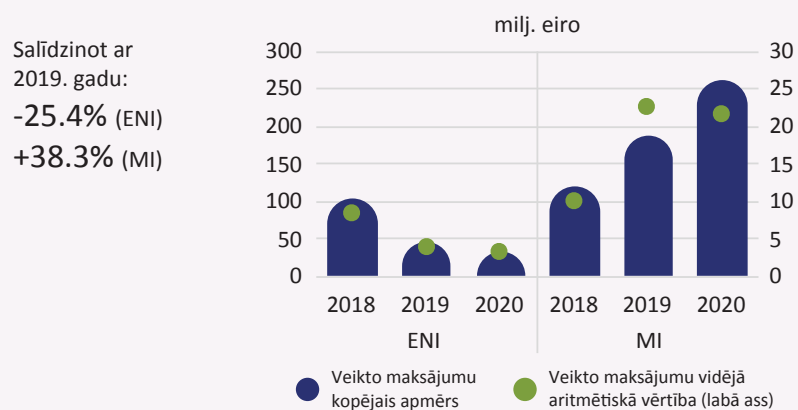
Saistībā ar Covid-19 izplatības seku pārvarēšanu, ja Latvijā reģistrēts mazais vai vidējais komersants laikā līdz 2021. gada 31. decembrim emitē parāda vērtspapīrus ar emisijas apjomu līdz 2 milj. eiro un šo parāda vērtspapīru dzēšanas termiņš nav ilgāks par trim gadiem, valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldītājs attiecībā uz ieguldījumiem šādos vērtspapīros ir tiesīgs neievērot noteiktos ierobežojumus un prasību, ka ieguldījumi viena emitenta parāda vērtspapīros nedrīkst pārsniegt 10% no viena emitenta emitētajiem parāda vērtspapīriem. Ieguldījumu plāna ieguldījumu kopsumma šādos parāda vērtspapīros nedrīkst pārsniegt 1% no šā ieguldījumu plāna aktīviem līdz 2024. gada 31. decembrim.

2.2.4. Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu uzraudzība

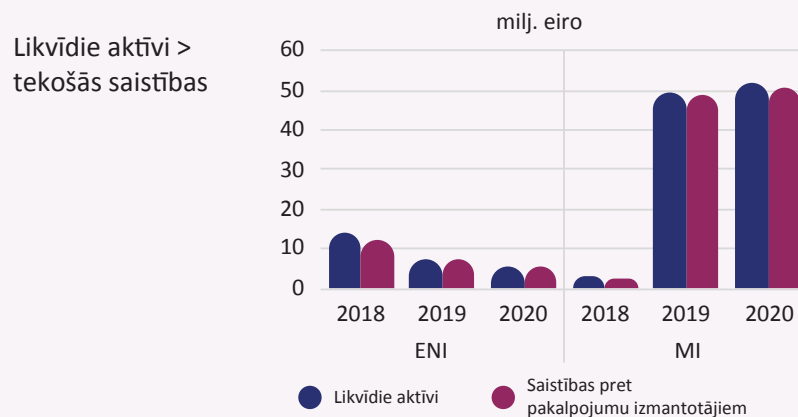
ENI UN MI SKAITS

8 ENI skaits	0 gada laikā	ENI — elektroniskās naudas iestādes
7 MI skaits	-3 gada laikā	MI — maksājumu iestādes

MAKSĀJUMI ENI UN MI

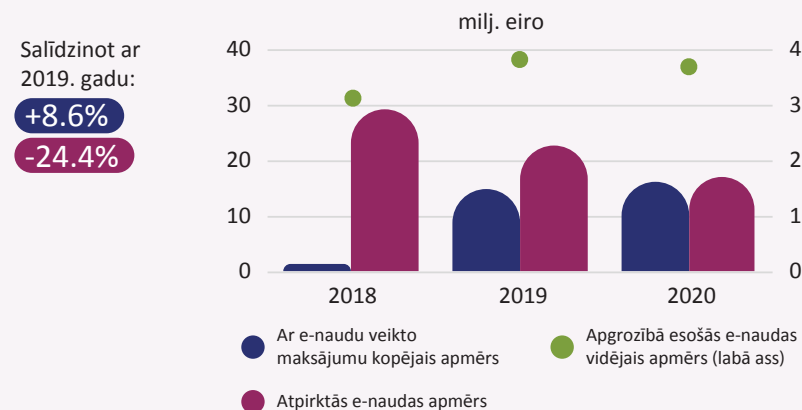
ENI UN MI LIKVIDIE AKTĪVI UN TEKOŠĀS SAISTĪBAS

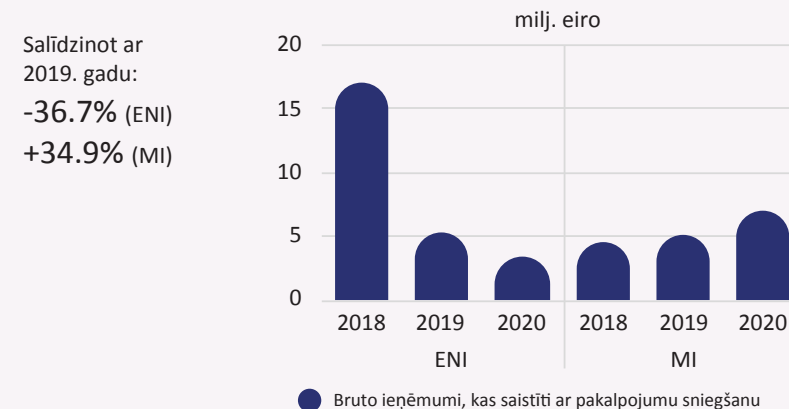
ENI UN MI LICENCES

2 licencēto ENI skaits	6 reģistrēto ENI skaits
4 licencēto MI skaits	3 reģistrēto MI skaits

E-NAUDAS APRITE (ENI)

ENI UN MI IEŅĒMUMI NO PAKALPOJUMU SNIEGŠANAS

2020. gadā MI un ENI sektors Latvijā demonstrēja labu noturību pret ekonomiskās situācijas pasliktināšanos Covid-19 ietekmē. Gan MI, gan ENI operatīvi bija spējušas pārcelt savu darbību uz virtuālo vidi un nodrošināt to attālināti, savukārt tiem biznesa modeļiem, kuri paredz klientu apkalpošanu klātienē, nācās pielāgoties valstī noteiktajiem ierobežojumiem un ievērot noteiktos drošības pasākumus, tomēr šādu MI un ENI darbība arī netika pārtraukta.

Latvijā 2020. gada nogalē darbojās septiņas MI, no tām trīs reģistrētas un četras licencētas, un astoņas ENI, no tām sešas reģistrētas un divas licencētas. MI un ENI veikto maksājumu kopējais apmērs 2020. gadā sasniedza 295.5 milj. eiro – par 26% vairāk nekā 2019. gadā, neskatoties uz konsolidāciju, kas turpinājās šajā sektorā.

Par 9% pieauga arī ar e-naudu veikto maksājumu apmērs. Neskatoties uz to, ka Covid-19 un ar to saistītie ierobežojumi negatīvi ietekmēja darbības apjomu, MI un ENI sektoram izdevās saglabāt savu biznesu un pielāgoties jaunajiem darbības apstākļiem, nosacījumiem un darbības režīmam. Covid-19 pandēmija negatīvi ietekmēja atpirtās e-naudas, t.i., tās apmaiņas pret naudu, apmēru: tas saruka par 24%, kaut gan e-naudas apgrozībā daudzums, salīdzinot ar 2019. gada beigām, praktiski nebija samazinājies.

MI un ENI bruto ieņēmumi no pakalpojumu sniegšanas 2020. gadā sasniedza 10.3 milj. eiro, kas ir aptuveni tikpat daudz kā 2019. gadā. Likvīdo aktīvu apmērs, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, arī gandrīz neizmainījās un pilnībā sedza tirgus dalībnieku saistības pret klientiem.

FinTech jeb tehnoloģijās balstītu finanšu inovāciju uzņēmumi ir labs pozicionēšanās piemērs finanšu nozarē pandēmijas laikā. Finanšu tehnoloģiju uzņēmumu biznesa modeļi dabiski ir balstīti uz virtuālu darbību un attālinātu komunikāciju ar klientiem, kas bijis būtiski Covid-19 laikā. Spējot attālināti sniegt digitālus pakalpojumus investīciju, kredītēšanas un pārskaitījumu jomās, finanšu tehnoloģiju uzņēmumi pastiprināja savas pozīcijas salīdzinājumā ar citiem banku un finanšu nozares pakalpojumu sniedzējiem ar zemu vai vidēju digitalizācijas pakāpi un ar klātienē vai daļējas klātienē apkalpošanas modeļiem.

FinTech jomā nav notikuši traucējumi operatīvajā darbībā, jo biznesa modeļu pamatā priekšroka ir ērtākai klientu pieredzei. Straujš pieprasījuma pēc digitāliem finanšu pakalpojumiem pieaugums deva FinTech jomas uzņēmumiem iespēju paplašināt pakalpojumu apjomus un nodrošināt pieeju finanšu pakalpojumiem jaunajos tirgos.

Neskatoties uz to, ka darbs FKTK notika attālināti, tika izsniegta viena licence ENI darbībai, viena licence MI darbībai, kā arī reģistrēta viena ENI. Uzraudzības aspektā nekādi ierobežojumi vai kādas citas papildu prasības netika ieviestas.

2.2.5. Ieguldījumu pakalpojumu sniedzēju uzraudzība

Ieguldījumu pakalpojumus pārskata gada beigās Latvijā bija tiesības sniegt:

3

Latvijā licencētām
ieguldījumu brokeru
sabiedrībām

13

Latvijā reģistrētām
kreditīestādēm

9

Latvijā reģistrētām
ieguldījumu pārvaldes
sabiedrībām

2

ES dalībvalstu
kreditīestāžu
filiālēm

> 550

ieguldījumu pakalpojumu
sniedzējiem no EEZ valstīm
atbilstoši pakalpojumu
sniegšanas brīvības principam

Ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas uzraudzības fokusā 2020. gadā bija:

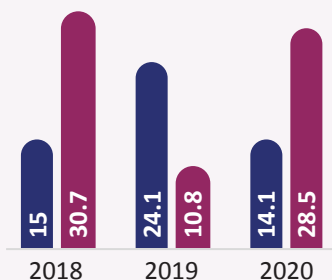
- tikšanās ar tirgus dalībnieku atbildīgajiem darbiniekiem un vadību;
- individuālu tirgus dalībnieku padziļinātās pārbaudes (viena kredītiestādē, viena ieguldījumu pārvaldes akciju sabiedrībā);
- dalība EVTI vienotajā uzraudzības pasākumā par piemērotības vērtēšanu, sniedzot ieguldījumu konsultāciju un portfeļa pārvaldības pakalpojumus;
- tirgus dalībnieku iesniegto pārskatu izvērtēšana;
- piedāvāto ieguldījumu produktu atbilstības klientam novērtēšana;
- sūdzību par ieguldījumu pakalpojumu sniedzējiem izskatīšana (2);
- interešu konfliktu pārvaldīšanas jautājumi;
- tirgus dalībnieku amatpersonu un akcionāru atbilstības izvērtēšana.

2020. gadā FKTK turpināja strādāt ar potenciālajām ieguldījumu brokeru sabiedrībām – investīciju platformām –, sekmējot to darbības piemērošanu Finanšu instrumentu tirgus likuma prasībām, lai pārņemtu tās savā uzraudzībā, tādējādi nodrošinot ieguldītāju aizsardzību.

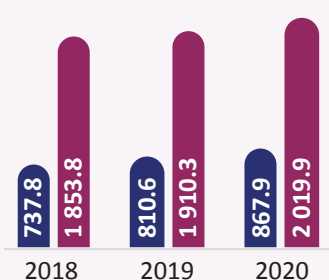
Sankcijas un korektīvie pasākumi ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā 2020. gadā netika piemēroti, vienlaikus FKTK kontrolēja tirgus dalībnieku pārbaudēs konstatēto trūkumu novēršanu. 2020. gadā tika uzsākts administratīvais process pret vienu ieguldījumu brokeru sabiedrību par 2019. gadā veiktajā pārbaudē konstatētajiem pārkāpumiem ieguldījumu pakalpojumu sniegšanas jomā. 2020. gadā lēmums administratīvajā lietā vēl netika pieņemts.

2.2.6. Finanšu instrumentu tirgus uzraudzība

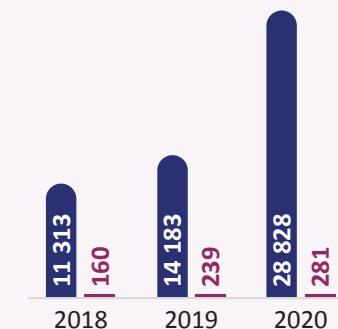
Apgrozījums regulētajā tirgū,
milj. eiro

Regulētā tirgus kapitalizācija,
milj. eiro

Darījumu skaits regulētajā tirgū

Akcijas

Parāda vērtspapīri

Finanšu instrumentu tirdzniecības vietu un centrālā vērtspapīru depozitārija uzraudzība

Regulētā tirgus organizētāja AS “Nasdaq Riga” (biržas) un daudzpusējās tirdzniecības sistēmas jeb alternatīvā tirgus *First North Latvia* uzraudzības fokusā 2020. gadā bija:

Atbilstoša finanšu instrumentu tirdzniecības nodrošināšana

Pirmstirdzniecības un pēctirdzniecības informācijas atklāšana

Finanšu instrumentu tirdzniecības uzraudzība

Informācijas tehnoloģiju sistēmu darbības atbilstība, incidentu novēršana

Efektīvas iekšējās kontroles sistēmas uzturēšana

Nediskriminējoša attieksme pret tirgus dalībniekiem

7. attēls. FKTK veiktās AS “Nasdaq Riga” un *First North Latvia* uzraudzības fokuss 2020. gadā

Centrālā vērtspapīru depozitārija – Nasdaq CSD SE – uzraudzības fokusā 2020. gadā bija:

Ikgadējā darbības atbilstības novērtēšana saskaņā ar Regulas Nr. 909/2014 22. pantu

Regulāri neklātienēs uzraudzības pasākumi

Atļauja Nasdaq CSD SE sniegt centrālā vērtspapīru depozitārija pamatpakalpojumus Islandē

Sadarbība Nasdaq CSD SE uzraudzības kolēģijas ietvaros ar Lietuvas, Igaunijas un Islandes uzraudzības iestādēm, centrālajām bankām un Latvijas Banku

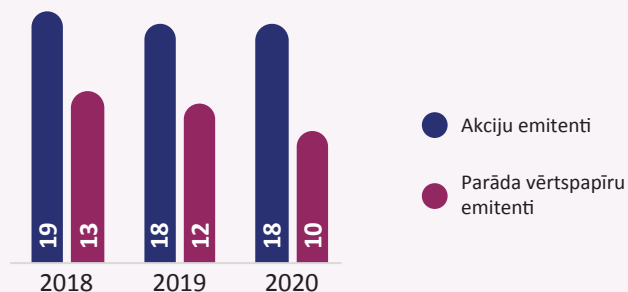
8. attēls. FKTK veiktās Nasdaq CSD SE uzraudzības fokuss 2020. gadā

Sankcijas un korektīvie pasākumi ne finanšu instrumentu tirdzniecības vietām, ne centrālajam vērtspapīru depozitārijam 2020. gadā netika piemēroti.

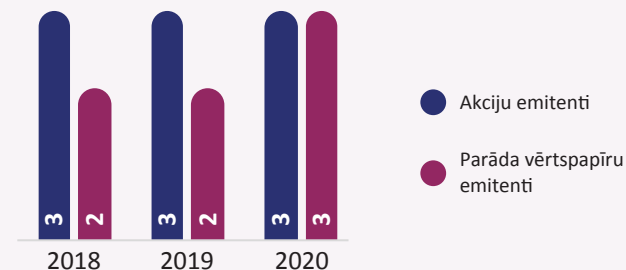
Emitentu uzraudzība

Emitentu uzraudzības fokusā 2020. gadā bija:

- savlaicīga regulētās informācijas atklāšana;
- četras padziļinātās gada pārskatu un astoņas starpperiodu pārskatu pārbaudes;
- alternatīvo snieguma rādītāju atklāšana;
- paziņojuma par korporatīvo pārvaldību un nefinanšu paziņojuma atklāšana;
- atalgojumu politikas apstiprināšana;
- sūdzību par emitentiem izskatīšana (12);
- vebināri un skaidrojošas vēstules par normatīvo aktu piemērošanu;
- tikšanās ar emitentu vadību, revīzijas komiteju un revidentiem.

9. attēls. Emitentu skaits regulētajā tirgū

10. attēls. Emitentu skaits First North Latvia

Pret emitentiem 2020. gadā tika sākti divi administratīvie procesi saistībā ar revidētā gada pārskata, starpperiodu pārskata un finanšu informācijas par noteiktu periodu savlaicīgu neatklāšanu. Vienā no 2020. gadā sāktajām administratīvajām lietām FKTK piemēroja emitentam soda naudu 10 tūkst. eiro apmērā un soda naudu 500 eiro apmērā arī emitenta valdes loceklim kā par izdarīto pārkāpumu atbildīgajai fiziskajai personai. Vienā no 2020. gadā sāktajām administratīvajām lietām lēmums 2020. gadā vēl netika pieņemts, bet FKTK pieņēma lēmumus divās 2019. gadā sāktajās administratīvajās lietās. Vienā lietā FKTK piemēroja emitentam soda naudu 10 tūkst. eiro apmērā un otrā lietā piemēroja sankciju – publiskā paziņojumā informēt par emitenta pārkāpumu un tā būtību.

Attiecībā uz emitentu gada un starpperiodu pārskatu pārbaudēm pārkāpumi vai būtiski trūkumi netika identificēti. Piecos gadījumos tika pieprasīti skaidrojumi vai norādīts, ka turpmāk pārskatos jānovērš atsevišķas nepilnības.

Finanšu instrumentu tirdzniecības un ieguldītāju darbības uzraudzība

Finanšu instrumentu tirdzniecības un ieguldītāju darbības uzraudzības fokusā 2020. gadā bija:

- ikdienas finanšu instrumentu tirdzniecības nodrošināšana;
- tirgus dalībnieku iesniegto ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem un rīkojumiem izskatīšana (14);
- sešas padziļinātās pārbaudes par aizdomīgiem darījumiem (tirgus manipulācijas, iekšējās informācijas izmantošana);
- sadarbība un informācijas apmaiņa ar citu valstu uzraudzības iestādēm;
- ieguldītāju saskaņotas rīcības izvērtēšana;
- akciju atpirkšanas piedāvājumu izteikšana;
- savlaicīga un korekta ieguldītāju paziņojumu iesniegšana;
- sūdzību par ieguldītājiem izskatīšana (3).

2020. gadā FKTK sāka divus administratīvos procesus par to, ka nav izteikts obligātais akciju atpirkšanas piedāvājums. Vienā no administratīvajām lietām par vairāku akcionāru saskaņotu rīcību un pienākumu izteikt obligāto akciju atpirkšanas piedāvājumu FKTK ar personām noslēdza administratīvo līgumu, piemērojot soda naudu 20 tūkst. eiro apmērā un panākot, ka personas izpilda likuma prasību par obligātā akciju atpirkšanas piedāvājuma izteikšanu. Otrajā administratīvajā lietā lēmums 2020. gadā vēl netika pieņemts.

Administratīvās sankcijas par tirgus manipulācijām vai iekšējās informācijas izmantošanu 2020. gadā netika piemērotas. Trijos gadījumos FKTK nosūtīja ieguldītājiem aizrādījuma vēstules, norādot, ka to veiktajos darījumos ir saskatāmas tirgus manipulāciju pazīmes. Tika pieprasīts nekavējoties pārtraukt tādas darbības, kas var maldināt citus ieguldītājus par akciju cenu, pieprasījumu un piedāvājumu.

Vienā no 2019. gadā sāktajām pārbaudēm par iespējamu iekšējās informācijas izmantošanu darījumos ar akcijām FKTK 2020. gadā nosūtīja materiālus Valsts policijai kriminālprocesa sākšanai.

Vienai personai tika nosūtīta aizrādījuma vēstule saistībā ar termiņa neievērošanu pārvaldītāja paziņojumam saskaņā ar Regulu Nr. 596/2014 un vienai personai – aizrādījuma vēstule saistībā ar termiņa neievērošanu paziņojumam par nozīmīgas līdzdalības iegūšanu.

2.3. NILLTPF riska uzraudzība

FKTK veica 13 pārbaudes NILLTPFN jomā.

3 bankām tika piemērota soda nauda 1.7 milj. eiro apmērā par pārkāpumiem NILLTPFN jomā, kā arī noteikti tiesiskie pienākumi ar mērķi novērst konstatētos trūkumus un pilnveidot banku iekšējās kontroles sistēmas.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (NILLTPFN) jomā kā 2020. gada svarīgākais notikums atzīmējams Finanšu darījumu darba grupas (FATF) pieņemtais lēmums nepakļaut Latviju pastiprinātai uzraudzībai (neiekļaut “pelēkajā sarakstā”), kā arī Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas (*Moneyval*) paveiktā darba pārbaudes (*follow-up*) ziņojums, kurā atzinīgi novērtēta Latvijas normatīvo aktu prasību pilnveide un atbilstība starptautisko tiesību aktu prasībām (40 FATF rekomendācijām), tādējādi apliecinot Latvijas veikto reformu NILLTPFN jomā efektivitāti un neatgriezeniskumu.

FKTK 2020. gadā īpašu uzmanību veltīja uz risku izvērtējumu balstītas pieejas stiprināšanai, gan finanšu iestādēm piemērojot normatīvo aktu prasības, gan FKTK kā uzraudzības iestādei plānojot un veicot uzraudzības aktivitātes. Būtiski tika stiprināts dialogs starp FKTK un tirgus dalībniekiem, gan organizējot apmācību seminārus un diskusijas, gan sniedzot skaidrojumus un sadarbībā ar Latvijas Finanšu nozares asociāciju izstrādājot rokasgrāmatu NILLTPFN prasību piemērošanai.

Riska līmenis

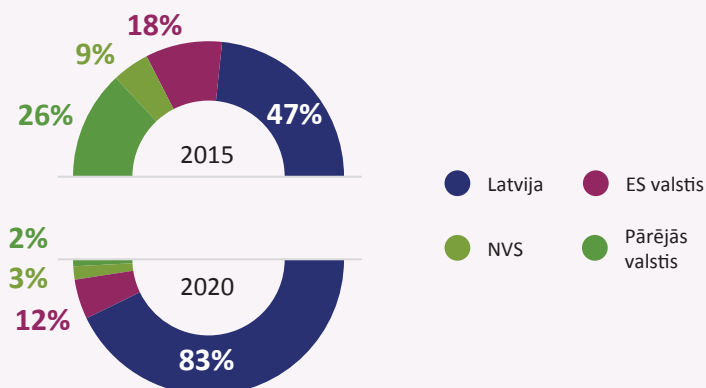
Samazinājusies līdzekļu plūsma no augsta riska valstīm

Samazinājies riska līmenis būtiskākajos finanšu sektoros - kredītiestādēs un maksājumu iestādēs

Riska pārvaldība

Būtiski pilnveidoti normatīvie akti NILLTPFN jomā

Stiprināti risku pārvaldības rīki un resursi

11. attēls. Latvijas banku depozītu ģeogrāfijas struktūras izmaiņas

Uz risku izvērtējumu balstīta uzraudzība

FKTK ir pilnveidojusi banku un finanšu iestāžu uzraudzības procesu ar mērķi nodrošināt uz risku izvērtējumu balstītas pieejas īstenošanu, veicot uzraudzības pasākumus.

Atšķirībā no iepriekšējās pārbaudžu pieejas, kas vairāk bija balstīta uz klientu lietu izvērtēšanu, jaunā pārbaudžu pieeja paredz veikt visaptverošu bankas iekšējās kontroles sistēmas pietiekamības un efektivitātes izvērtējumu, balstoties uz 10 iekšējās kontroles sistēmas pamatelementu novērtējumu:

1. bankas veiktā NILLTPF riska vērtējuma (*risk assessment*) atbilstības bankas darbībai un klientu bāzei piemītošajiem riskiem, kā arī NILLTPF riska vērtējuma metodoloģijas novērtējumu;
2. NILLTPF riska pārvaldīšanas stratēģijas, tajā ietverto rādītāju un to ievērošanas, kā arī vadības kultūras (*tone from the top*) novērtējumu;
3. struktūras, darbinieku tiesību, pienākumu un atbildības, kvalifikācijas un apmācību pietiekamības un kvalitātes, kā arī iekšējās kontroles sistēmas NILLTPFN jomā neatkarības novērtējumu;
4. klientu izpētes un darījumu uzraudzības procesa novērtējumu;
5. aizdomīgu darījumu identificēšanas un ziņošanas Finanšu izlūkošanas dienestam procesa novērtējumu;
6. NILLTPF riska pārvaldībai izmantoto informācijas tehnoloģiju sistēmu atbilstības un pietiekamības novērtējumu;
7. iekšējā audita darbības NILLTPFN jomā efektivitātes novērtējumu;
8. sadarbības ar aģentiem un trešo pušu sniegto pakalpojumu novērtējumu;
9. anonīmās ziņošanas (*whistleblowing*) procesa novērtējumu;
10. iekšējo normatīvo aktu atbilstības un pietiekamības novērtējumu.

Jaunā pieeja paredz arī lielāku vērību pievērst sākotnējam pārbaudžu plānošanas procesam, lai pārbaudes fokuss un prioritātes tiktu noteiktas, ņemot vērā galvenos bankai piemītošos riskus.

Pārbaudes un to rezultāti

FKTK 2020. gadā bankās veica 13 pārbaudes NILLTPFN jomā un secināja, ka kopumā bankas ir veikušas būtiskus pasākumus iekšējo kontroles sistēmu pilnveidošanai. Iepriekšējos gados lielākā daļa pārbaudžu noslēdzās ar administratīvo lietu ierosināšanu un soda naudas piemērošanu, savukārt 2020. gadā FKTK par administratīvās lietas rosināšanu vai sankciju piemērošanu bija jālemj tikai atsevišķos gadījumos.

Ņemot vērā, ka bankas arvien plašāk izmanto klientu neklātienas identifikāciju, FKTK 2020. gadā bankās veikto pārbaudžu laikā pārliecinājās par to, kā tiek nodrošināta Ministru kabineta noteikumu par neklātienas identifikāciju prasību izpilde, kā arī apzināja labāko praksi un identificēja trūkumus neklātienas identifikācijas piemērošanā. Banku sniegto informāciju FKTK izmantos ieteikumu bankām par klientu neklātienas identifikāciju izstrādē.

Papildus bankas un finanšu iestādes FKTK regulāri iesniedz izstrādātās procedūras jauna produkta vai pakalpojuma attīstīšanai. FKTK pēc šo procedūru izvērtēšanas sniedz savas rekomendācijas trūkumu novēršanai, lai jau preventīvi nodrošinātu pēc iespējas efektīvāku iekšējās kontroles sistēmu izveidi un ieviešanu.

2020. gadā FKTK trīs bankām piemēroja soda naudu par pārkāpumiem NILLTPFN jomā 1.7 milj. eiro apmērā, kā arī noteica tiesiskos pienākumus ar mērķi novērst konstatētos trūkumus un pilnveidot banku iekšējās kontroles sistēmas.

Dialoga ar tirgus dalībniekiem stiprināšana

FKTK sadarbībā ar finanšu nozari 2020. gadā izstrādāja ieteikumus, kuri kalpo kā praktiska rokasgrāmata finanšu iestādēm, veicot klientu izpēti un iekšējās kontroles sistēmu pilnveidošanu. Ieteikumu mērķis ir gan banku un finanšu iestāžu, gan uzrauga vienota izpratne par normatīvo aktu piemērošanu saistībā ar finanšu noziegumu novēršanu, kā arī uz risku izvērtējumu balstītas pieejas ieviešana.

Ieteikumi izstrādāti NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei. Ieteikumi skaidro un sniedz piemērus tādās jomās kā risku novērtēšana, iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošana un klientu izpēte.

Veiksmīgi sāktais dialogs ieteikumu izstrādē turpināsies, rokasgrāmatu pastāvīgi aktualizējot un papildinot. Šis ir veids, kā FKTK var sniegt finanšu nozarei visaptverošu atgriezenisko saiti par pārbaudēs gūtajiem secinājumiem, kā arī iespēja FKTK un finanšu iestādēm regulāri veidot dialogu par pieejas, kas balstīta uz risku izvērtējumu, īstenošanu praksē. Tādējādi resursi tiks veltīti galvenā mērķa sasniegšanai – kopīgai cīņai pret pakalpojumu izmantošanu NILLTPF mērķiem.

Ieteikumi ir pieejami FKTK mājaslapā (skat. <https://www.fktk.lv/tiesibu-akti/vispareja/fktk-ieteikumi-un-vadlinijas/ieteikumi-noziedzīgi-iegutu-līdzekļu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-un-sankciju-riska-pārvaldīšanas-iekšējās-kontroles-sistēmas-izveidei-un-klientu-izpētei/>) un ir paredzēti finanšu sektora iestāžu darbiniekiem, kuri strādā ar iekšējās kontroles sistēmu, klientu izpēti un NILLTPFN jautājumiem.

2.4. Regulējošo prasību ietvara izmaiņas un makroprudenciālo instrumentu piemērošana

FKTK padome veica normatīvo noteikumu pārapsūprināšanu, reagējot uz Satversmes tiesas spriedumu lietā 2019-09-03. Tika pārskatīti 115 normatīvie noteikumi, no tiem:

70

tika pārapsūprināti
bez grozījumiem

13

tika pieņemti ar grozījumiem,
tostarp, pārstrādājot un apvienojot
vairākus normatīvos noteikumus
vienā normatīvajā aktā

1

normatīvie noteikumi
tika atzīti par spēku
zaudējušiem

FKTK veica izmaiņas regulējošo prasību
ietvarā galvenokārt saistībā ar ES institūciju
izdotajiem normatīvajiem aktiem, lai
nodrošinātu saskaņotu regulējumu
vienotajā ES finanšu tirgū.

Regulējošo prasību ietvara izmaiņas

FKTK 2020. gadā turpināja pilnveidot finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku darbības tiesisko regulējumu. Izmaiņas regulējošo prasību ietvarā pamatojās galvenokārt uz ES institūciju izdotajiem normatīvajiem aktiem, lai nodrošinātu saskaņotu regulējumu vienotajā ES finanšu tirgū.

2019. gadā, vērtējot FKTK normatīvo noteikumu izdošanas leģitimitāti, Satversmes tiesa secināja, ka FKTK nav bijis atbilstošas demokrātiskā procesā iegūtas leģitimitācijas (jo visus FKTK padomes locekļus amatā neiecēla Saeima), lai apstiprinātu normatīvos noteikumus. Satversmes tiesa šādas normas atzīst par izdotām *ultra vires* (ārpus pilnvarām). 2020. gadā, ievērojot labas likumdošanas principu un lai turpmāk izvairītos no strīdiem par spēkā esošajiem normatīvajiem noteikumiem, taupītu FKTK un valsts resursus un novērstu ietekmi uz FKTK reputāciju, vēsturiski izdotie un spēkā esošie FKTK normatīvie noteikumi tika izdoti no jauna.

Kapitāla prasību direktīvas (CRD V²) un Kapitāla prasību regulas (CRR II³) prasību ieviešana Latvijas Republikas normatīvajos aktos

2019. gada 20. maijā tika publicēta atjaunotā "Banku pakotne", kas ietver grozījumus Kapitāla prasību direktīvā un Kapitāla prasību regulā. CRR II ir tiešā veidā piemērojama, savukārt, lai nodrošinātu CRD V prasību ieviešanu Latvijas Republikā, FKTK izstrādāja grozījumus Kredītiestāžu likumā un Finanšu instrumentu tirgus likumā, kuri 2021. gada aprīlī tika apstiprināti Saeimā. Atsevišķas CRD V prasības tiks ieviestas FKTK normatīvajos noteikumos un citos normatīvajos aktos. Starp būtiskākajām regulējuma izmaiņām var atzīmēt:

- sviras rādītāja prasības 3% apmērā noteikšanu, lai veicinātu finansiālās stabilitātes saglabāšanu, jo sviras rādītājs kalpo kā atbalsta mehānisms uz risku balstītām kapitāla prasībām un ierobežo pārmērīgas sviras veidošanos ekonomikas augšupejas laikā;

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/878, ar ko Direktīvu 2013/36/ES groza attiecībā uz atbrīvotajām sabiedrībām, finanšu pārvaldītājsabiedrībām, jauktām finanšu pārvaldītājsabiedrībām, atalgojumu, uzraudzības pasākumiem un pilnvarām, kā arī kapitāla saglabāšanas pasākumiem.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/876, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 575/2013 attiecībā uz sviras rādītāju, neto stabila finansējuma rādītāju, prasībām pašu kapitālam un atbilstīgajām saistībām, darījuma partnera kredītrisku, tirgus risku, riska darījumiem ar centrālajiem darījumu partneriem, riska darījumiem ar kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem, lieliem riska darījumiem, pārskatu sniegšanas un informācijas atklāšanas prasībām un Regulu (ES) Nr. 648/2012.

- neto stabila finansējuma rādītāja 100% apmērā ieviešanu, lai nodrošinātu stabilu kredītiestāžu bilances finansējumu vidējā termiņā;
- izmaiņas lielo riska darījumu ierobežojumu aprēķina nosacījumos, kas paredz lielo riska darījumu ierobežojumu noteikšanai piemērot augstākas kvalitātes kapitālu, t.i., pirmā līmeņa kapitālu, lai uzlabotu iestāžu spēju absorbēt zaudējumus;
- izmaiņas procentu likmju riska netirdzniecības portfelī un kredītriska starpības riska netirdzniecības portfelī regulējumā, lai saskaņotu pieeju un attīstītu standartizēto metodoloģiju šādu risku novērtēšanai, kā arī lai kompetentās iestādes labāk identificētu tās iestādes, kurām varētu rasties pārmērīgi zaudējumi darbības ar netirdzniecības portfeli iespējamu procentu likmju izmaiņu dēļ;
- kapitāla prasību atvieglojumus mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) un infrastruktūras projektu kredītiestāžu, lai nodrošinātu optimālu banku finansējumu MVU, veicinātu ieguldījumus infrastruktūras projektos un mazinātu riskus investoriem;
- NILLTPFN jomā – uzlabojumus starpinstīciju sadarbības un informācijas apmaiņas nosacījumos;
- izmaiņas makroprudenciālo instrumentu piemērošanas kārtībā (skat. sadaļu “Makroprudenciālo instrumentu piemērošana”);
- ieteicamās kapitāla rezerves (P2G) prasības noteikšanu, lai nodrošinātu, ka kredītiestādes pašu kapitāls spēj segt iespējamus zaudējumus, uz kuriem norāda stresa testēšanas (kredītiestādes un FKTK) rezultāti;
- izmaiņas kredītiestāžu darbības uzraudzības konsolidācijas grupas līmenī nosacījumos, kas attiecas uz atļaujas kļūt par kredītiestādes mātes sabiedrību sniegšanu finanšu pārvaldītājsabiedrībām un jauktām finanšu pārvaldītājsabiedrībām un to uzraudzību, lai nodrošinātu, ka šādas pārvaldītājsabiedrības var būt tieši atbildīgas par to, lai nodrošinātu atbilstību konsolidētajām prudenciālajām prasībām;
- izmaiņas atalgojuma politikas prasībās (tiks ieviestas FKTK normatīvajos noteikumos), t.sk., lai kredītiestādes konsekvēnti ievērotu dzimumneitrālas atalgojuma politikas nosacījumus.

Jauns regulējuma ietvars ieguldījumu brokeru sabiedrībām

2021. gada 26. jūnijā stājas spēkā jauns regulējuma ietvars ieguldījumu brokeru sabiedrībām (IBS), kuru nosaka Direktīva Nr. 2019/2034⁴, Regula Nr. 2019/2033⁵, kā arī citi saistītie ES normatīvie akti. Lai ieviestu direktīvas prasības, 2020. gadā FKTK aktīvi piedalījās ieguldījumu brokeru sabiedrību likumprojekta izstrādē. Tajā pārņemtas arī citas IBS regulējošās prasības, kas pašlaik ietvertas Finanšu instrumentu tirgus likumā un paliek spēkā jaunajā regulējuma ietvarā. Likumprojektā ietvertās direktīvas prasības nosaka jaunu IBS prudenciālās uzraudzības ietvaru. IBS, kurām nav sistēmiskas nozīmes, ņemot vērā to lielumu un savstarpējo saikni ar citiem finanšu sektora dalībniekiem, tiek noteikts speciāls no bankām atšķirīgs prudenciālais režīms. Turpretī sistēmiskas nozīmes IBS arī turpmāk jāpiemēro pašreizējais prudenciālais regulējums atbilstoši Regulai (ES) Nr. 575/2013 un Direktīvai 2013/36/ES. Saistībā ar Direktīvas Nr. 2019/2034 prasību ieviešanu tika izstrādāti grozījumi arī Kredītiestāžu likumā, Finanšu instrumentu tirgus likumā, ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likumā, Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likumā, Finanšu konglomerātu likumā un Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likumā.

Covid-19 ietekme regulējuma jomā

Saistībā ar Covid-19 izplatību FKTK līdzīgi kā citas Eiropas uzraudzības iestādes vēstulē bankām puda atbalstu esošā regulējuma elastīgai piemērošanai, lai mudinātu bankas piemērot ilgtspējīgus un sociāli atbildīgus risinājumus klientiem, kuri ekonomisko ierobežojumu dēļ bija zaudējuši ienākumus un nespēja laicīgi veikt kredītu atmaksu atbilstoši grafikam. Saskaņā ar EBI izstrādātajām vadlīnijām Latvijas Finanšu nozares asociācija izveidoja moratorijus fiziskām un juridiskām personām, kuru ietvaros klienti bez papildu komisijas maksas līdz 2020. gada 30. septembrim varēja pieteikties bankā un atlikt pamatsummas maksājumus uz laiku līdz pat 12 mēnešiem hipotekārajiem kredītiem un sešiem mēnešiem citiem kredītiem, moratorija laikā veicot tikai procentu maksājumus. Lai uzraudzības iestādes varētu sekot līdzi moratoriju piemērošanai bankās un citiem atbalsta pasākumiem klientiem ārpus moratorija ietvara, kā arī no jauna izsniegto kredītu kvalitātei ar valsts garantijām Covid-19 seku mazināšanas programmu ietvaros, 2020. gada vasarā ES, t.sk. Latvijā, tika ieviesti jauni uzraudzības pārskati ziņošanai par

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/2034 (2019. gada 27. novembris) par ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvas 2002/87/EK, 2009/65/EK, 2011/61/ES, 2013/36/ES, 2014/59/ES un 2014/65/ES.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/2033 (2019. gada 27. novembris) par prudenciālajām prasībām ieguldījumu brokeru sabiedrībām, ar ko groza Regulas (ES) Nr. 1093/2010, (ES) Nr. 575/2013, (ES) Nr. 600/2014 un (ES) Nr. 806/2014.

šādiem kredītiem. Plānots, ka pēc pandēmijas apjoma samazināšanās šie pārskati tiks atcelti. Tāpat Covid-19 pandēmijas sākumā FKTK aicināja bankas un apdrošināšanas sabiedrības atturēties no dividenžu izmaksas un akciju atpiršanas, kuras mērķis ir atlīdzība akcionāriem, kā arī piemērot piesardzīgu un ilgtspējīgu mainīgā atalgojuma politiku un praksi. FKTK aicināja tiešajā uzraudzībā esošās iestādes ievērot piesardzību attiecībā uz jaunu saistību uzņemšanos, tādējādi uzturot pietiekamu pašu kapitāla līmeni, lai absorbētu iespējamās zaudējumus, kā arī turpinātu nodrošināt kreditēšanu. **Pašlaik ieteikumi ir spēkā līdz 2021. gada 30. septembrim, un līdz šim visas FKTK tiešajā uzraudzībā esošās iestādes ir atturējušās no dividenžu izmaksas.**

Papildus, lai reaģētu uz Covid-19 pandēmiju, tika veikti grozījumi⁶ ES Regulā Nr. 575/2013. Minētie grozījumi piemērojami no 2020. gada 27. jūnija, un būtiskākais no tiem Latvijas tirgum ir saistīts ar pirmā līmeņa pamata kapitālā iekļaujamās summas aprēķinu 9. Starptautiskā Finanšu pārskatu standarta ieviešanas pārejas perioda piemērošanas dēļ ar mērķi pašu kapitāla aprēķinā ņemt vērā Covid-19 pandēmijas ietekmi.

2020. gada nogalē FKTK bankām uzsvēra nepieciešamību novērtēt faktisko aktīvu kvalitāti un atbilstoši tai veidot uzkrājumus paredzamajiem zaudējumiem, lai sniegtu gan sabiedrībai, gan uzraudzības iestādei patiesu priekšstatu par situāciju bankā un tās kapitāla pietiekamību.

Makroprudenciālo instrumentu piemērošana

Ņemot vērā Covid-19 pandēmijas negatīvo ietekmi uz tautsaimniecības attīstību, 2020. gadā finanšu sektoram netika noteiktas jaunas stingrākas makroprudenciālās prasības. Pretcikliskās kapitāla rezerves⁷ apmērs tika saglabāts 0% apmērā, un, ņemot vērā, ka netika novērotas būtiskas izmaiņas kredītiestāžu sistēmiskā nozīmīguma rādītājos, arī četrām identificētajām citām sistēmiski nozīmīgām iestādēm (C-SNI)⁸ – AS “Swedbank”, AS “SEB banka”, AS “Citadele banka” un AS “Rietumu Banka” – noteiktās C-SNI kapitāla rezerves prasības tika saglabātas iepriekšējā līmenī (attiecīgi 2%, 1.75%, 1.5% un 1.25% apmērā no saskaņā ar ES Regulu Nr. 575/2013 aprēķinātās kopējās riska darījumu vērtības).

Īpaši jāatzīmē arī atsevišķu no Kapitāla prasību direktīvas (CRD V) izrietošo prasību ieviešana Kredītiestāžu likumā, kas ļaus nākotnē nodrošināt efektīvāku makroprudenciālo instrumentu piemērošanu:

- lai novērstu mikroprudenciālo un makroprudenciālo prasību pārklāšanos, turpmāk vairs nebūs iespējams noteikt papildu otrā pīlāra kapitāla prasības makroprudenciālu mērķu sasniegšanai – tā vietā ir veikti papildinājumi atsevišķu makroprudenciālo prasību (it īpaši sistēmiskā riska kapitāla rezerves) nosacījumos, lai nodrošinātu papildu elastību to piemērošanā;
- sistēmiskā riska kapitāla rezervi turpmāk varēs noteikt arī granulārākā līmenī attiecībā uz noteiktiem riska darījumu veidiem vai apakšveidiem (piemēram, attiecībā uz riska darījumiem ar privātpersonām, kas ir nodrošināti ar mājokļa hipotēku, vai uz riska darījumiem ārvalstīs);
- skaidrāk nodalīti sistēmiskā riska kapitāla rezerves un citu sistēmiski nozīmīgu iestāžu kapitāla rezerves piemērošanas mērķi;
- veikti uzlabojumi makroprudenciālo instrumentu aktivizēšanas un starpvalstu savstarpējās atzīšanas nosacījumos (piemēram, lēmums par pretcikliskās kapitāla rezerves normas noteikšanu turpmāk būs jāpieņem tikai tad, kad tiks mainīts normas apmērs, nevis katru ceturksni kā līdz šim);
- veiktas izmaiņas globāli sistēmiski nozīmīgu iestāžu (G-SNI) kapitāla rezerves prasības aprēķināšanas nosacījumos.

Ir veikti arī grozījumi Kredītiestāžu likumā, lai nodrošinātu uz aizņēmējiem vērstu instrumentu⁹ prasību piemērošanu arī attiecībā uz citās ES dalībvalstīs reģistrētām kredītiestādēm, kuras ir tiesīgas sniegt finanšu pakalpojumus Latvijas Republikā (ar filiāles starpniecību vai bez tās). Šie grozījumi mazinās regulējuma arbitrāžas potenciālu un uzlabos uz aizņēmējiem vērstu instrumentu piemērošanas efektivitāti, veicinot kredītņēmēju, kuri saņēmuši kredītus ne tikai no vietējām, bet arī citu dalībvalstu kredītiestādēm, noturību finanšu cikla lejupslīdes fāzēs, kā arī finanšu un kapitāla tirgus stabilitāti.

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/873 (2020. gada 24. jūnijs), ar ko Regulas (ES) Nr. 575/2013 un (ES) 2019/876 groza attiecībā uz noteiktām korekcijām, kuras veicamas, lai reaģētu uz Covid-19 pandēmiju.

⁷ <https://www.fktk.lv/mediju-telpa/nozares-temati/makroprudenciala-uzraudziba/pretcikliska-kapitala-rezerve/>.

⁸ <https://www.fktk.lv/mediju-telpa/nozares-temati/makroprudenciala-uzraudziba/sistemiski-nozimigas-iestades/>.

⁹ <https://www.fktk.lv/mediju-telpa/nozares-temati/makroprudenciala-uzraudziba/uz-aiznemejiem-verstie-instrumenti/>.

Aktuālākie ES pirmā līmeņa tiesību aktu priekšlikumi finanšu pakalpojumu jomā

FKTK aktīvi sekoja finanšu sektora regulējuma reformai. No svarīgākajiem var minēt grozījumus *Solvency II* un Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku direktīvas pārskatīšanu, kā arī Regulas Nr. 2020/1503 par Eiropas kolektīvās finansēšanas pakalpojumu sniedzējiem uzņēmējdarbībai pieņemšanu.

Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestāde (EAAP) ir pabeigusi darbu pie liela apjoma ***Solvency II review*** priekšlikumu paketes un 2020. gada 17. decembrī iesniegusi savu viedokļa dokumentu Eiropas Komisijai. EAAP priekšlikumā ietvertās izmaiņas skar visas būtiskās apdrošināšanas sektora regulējuma jomas, t.sk. maksātspējas kapitāla prasības aprēķinu, tehniskās rezerves, uzraudzības pārskatus, informācijas atklāšanu, kā arī regulējuma piemērošanas proporcionalitāti. *Solvency II* regulējums tiek papildināts ar jaunām prasībām attiecībā uz makroprudenciālo uzraudzību, vienotu ES apdrošinātāju darbības atjaunošanas un noregulējuma režīmu, kā arī vienotām ES prasībām attiecībā uz apdrošināšanas garantiju shēmām.

Turpinot darbu pie kapitāla tirgu savienības izveides, 2020. gadā ir uzsākts **Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku direktīvas pārskatīšanas process**, kura ietvaros EVTI 2020. gada 19. augustā nosūtīja Eiropas Komisijai vēstuli ar priekšlikumiem tiesiskā regulējuma uzlabojumiem dažādās jomās, tostarp alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku un UCITS darbības regulējuma režīmu saskaņošanai, pārvaldes pakalpojumu deleģēšanai un saturam, ieguldītāju interešu aizsardzībai, likviditātes pārvaldības instrumentu ieviešanai, sviras finansējuma aprēķinam, ziņošanas prasībām.

Eiropas Komisija sagatavoja un 2020. gada 22. oktobrī publiskoja konsultāciju dokumentu Alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieku direktīvas pārskatīšanai, lai gūtu pēc iespējas plašāku ieinteresēto pušu viedokli par to, kā panākt efektīvāku alternatīvo ieguldījumu fondu darbības regulējumu finanšu sistēmas ietvaros. Publiskās apspriešanas posms noslēdzās 2021. gada 21. janvārī, un Eiropas Komisija plāno sagatavot priekšlikumu direktīvas grozījumiem līdz 2021. gada nogalei.

Inovatīviem un drošiem finanšu pakalpojumiem labvēlīga uzņēmējdarbības vide

Inovāciju centra eksperti sniedza atbalstu 40 konsultācijās finanšu uzņēmumiem.

FKTK Regulatīvajā smilškastē pieteicās 1 jauns pretendents.

No 2020. gada 1. novembra FKTK darbu sāka Finanšu inovāciju departaments.

3.

2020. gadā FKTK reorganizācijas ietvaros aizvien būtiskāka uzmanība tika pievērsta tieši finanšu tehnoloģiju attīstībai un atbalstam, kas ir viens no FKTK darbības stratēģiskajiem virzieniem. Plašāks inovatīvu tehnoloģiju pielietojums ir viens no galvenajiem instrumentiem, lai paaugstinātu FKTK funkciju efektivitāti un kvalitāti. Vienlaikus FKTK šādi attīsta savas tehnoloģiskās kompetences uzraudzības veikšanai, inovatīvu tirgus pakalpojumu izvērtēšanai un attīstības veicināšanai. FKTK iekšējā tehnoloģiskā attīstība arī kalpo par praktisko zināšanu bāzi šo kompetenču attīstībai.

Stiprinot inovāciju attīstību, strukturālo reformu rezultātā FKTK no 2020. gada 1. novembra darbu sāka Finanšu inovāciju departaments, kura mērķis ir veicināt un attīstīt inovāciju vidi finanšu tirgū, tādējādi sekmējot FinTech sektora attīstību, izstrādāt un ieviest regulācijas tehnoloģiju jeb RegTech un uzraudzības tehnoloģiju jeb SupTech risinājumus un veikt nebanku (MI, ENI) uzraudzību.

Lai atbalstītu un attīstītu FinTech sektoru, FKTK mērķis sadarbībā ar citām valsts iestādēm ir radīt FinTech draudzīgu vidi, kas veicinātu inovatīvus finanšu pakalpojumus Latvijā. Mērķa īstenošanai ir izveidoti atbalsta instrumenti: Inovāciju centrs un Regulatīvā smilškastē. 2020. gadā Inovāciju centra eksperti sniedza atbalstu 40 konsultācijās finanšu uzņēmumiem. Ir vērojama stabila interese par jauno pakalpojumu vai biznesa modeļu pakļaušanu kādam finanšu sektora regulējumam. Lielāka interese ir maksājumu jomā, ar īpašu akcentu uz regulētā finanšu sektora uzraudzības prasībām un šo prasību piemērošanu un ievērošanu praksē. Inovāciju centra eksperti izvērtē un skaidro ideju potenciālos problēmjautājumus, kuri būtu jāatrisina tālākās izstrādes gaitā, kā arī skaidro prasības licencēšanas jautājumos. Turklāt 2020. gadā FKTK Regulatīvajā smilškastē ir pieteicies jauns pretendents, kas plāno veikt RegTech testus NILLTPFN risinājumam, kas saistīts ar klienta NILLTPFN verifikācijas informācijas, tostarp konta darījumu informācijas, analīzi.

2020. gada sākumā FKTK veica Latvijas finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku aptauju, lai apzinātu izmantoto inovatīvo finanšu tehnoloģiju tvērumu. Piedalīties aptaujā tika aicināti 188 tirgus dalībnieki, no kuriem 26 norādīja, ka jau pašlaik izmanto inovatīvus risinājumus finanšu pakalpojumu sniegšanai, turklāt 19 no tiem ir izveidota īpaša komanda inovatīvu risinājumu ieviešanai un attīstīšanai. 11 respondenti norādīja, ka plāno sākt inovatīvu finanšu pakalpojumu risinājumu izmantošanu 2020. gadā.

Pašlaik Latvijas finanšu un kapitāla tirgū vērojami divi inovāciju virzieni: viens izriet no tirgus regulējuma (Otrā maksājumu pakalpojumu direktīva, klientu stingrā autentifikācija, tuva darbības lauka datu apmaiņa (*near-field communication jeb NFC*), lietotāju programmas saskarnes (*application programming interface jeb API*)), bet otrs balstās uz finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku pašu iniciatīvu (mākslīgais intelekts, biometriskie dati, lielle dati, automatizētās konsultācijas, mašīnmācīšanās u.tml.).

Analizējot atsevišķus tirgus segmentus, redzams, ka vislielākais FinTech risinājumus izmantojošo tirgus dalībnieku īpatsvars ir kredītiestāžu segmentā. Gandrīz visās bankās, kas piedalījās aptaujā, izveidota komanda inovatīvu finanšu tehnoloģiju risinājumu izstrādei vai ieviešanai. Savukārt MI un ENI, kuras izmanto inovatīvus finanšu risinājumus, īpatsvars ir mazs, neskatoties uz valsts un FKTK šim sektoram sniegto atbalstu inovāciju veicināšanai. **FKTK veiktā aptauja atklāj, ka stingrās autentifikācijas risinājumi, lietojumprogrammas saskarnes izstrāde ar mērķi nodrošināt atvērtu sadarbības platformu (*open banking*), biometriskie dati un lielle dati ir Latvijas finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku patlaban visbiežāk izmantotās inovācijas.**

Profesionālu un mūsdienīgu uzraudzības tehnoloģiju attīstība

2020. gads bija zīmīgs ne tikai ar to, ka FKTK pilnībā pārgāja uz attālinātā darba režīmu, bet tika pabeigta arī iepriekšējās SupTech stratēģijas realizācija un tika iezīmēts uzraudzības iestādei specifiskais SupTech virziens. Izaicinājumiem tika pakļauti arī uzraudzības procesi FKTK. Lai gan bija liegta pārbaužu veikšana klātienē un uzraudzības pasākumi 2020. gadā tika īstenoti attālināti, uzraugi spēja nodrošināt nepārtrauktu un kvalitatīvu uzraudzības procesu.

Iepriekšējās SupTech stratēģijas ietvaros tika realizēti vairāki SupTech projekti, kas kļuvi par nozīmīgu FKTK ikdienas darba sastāvdaļu, nodrošinot funkciju efektīvizēšanu, kā arī uzlabojot darba kvalitāti. Tajos ietilpst gan naudas atmazgāšanas novēršanas uzraudzības analītiskie risinājumi, gan auditu dokumentēšanas un pārvaldīšanas risinājums, gan iekšējās sadarbības platforma informācijas ātrākai un ērtākai aprietei.

2020. gadā tika pabeigts darbs pie jaunas datu ziņošanas sistēmas izstrādes, kas papildina funkcionālās iespējas un uzlabo lietotāju pieredzi. Šī sistēma ir būtisks kopējā uzraudzības datu saņemšanas un apstrādes risinājuma komponents. Uzraudzības dati ir kritiski nozīmīgi uzraudzības funkciju veikšanai ne tikai FKTK, bet arī ES centralizētajās uzraudzības institūcijās, kurām FKTK sniedz informāciju. FKTK nodrošina ne tikai šo datu saņemšanu un apstrādi, bet arī sniedz elastīgu iespēju tirgus dalībniekiem lietot sev ērtāku un izdevīgāku datu sagatavošanas veidu. To nodrošina duālais tehniskais risinājums, kas pieļauj datu iesūtīšanu gan mašīnlasāmā datu formātā XBRL, gan arī šos pašus datus sagatavot XLSX formātā, ko tirgus dalībnieks atkarībā no savām iespējām un vēlmēm var gatavot manuālā vai daļēji manuālā režīmā. Šim risinājumam arī ir jaunieviests termins, kura nozīme nākotnē kļūs arvien aktuālāka, – RegTech jeb regulācijas tehnoloģijas. Ievērojot šos principus, 2020. gadā arī tika ieviesti jauni pārskati.

Lai samazinātu darbaspēka resursu nepieciešamību, lietojot RPA tehnoloģijas (robotizēti procesi), 2020. gadā tika ieviesti automatizēti datu pārsūtīšanas procesi, kuros datiem ir veiktas visas automatizētās kvalitātes pārbaudes.

2020. gada nogalē tika uzsākts darbs pie jaunas SupTech vidēja termiņa (piecu gadu) stratēģijas izstrādes, kas būs viens no pamatiem tam, kā Latvijā attīstīsies finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības iestāde, kādus pakalpojumus tā sniegs sabiedrībai un cik konkurētspējīga tā būs reģionālajā līmenī.

Efektīvs finanšu sektora krīžu vadības un banku noregulējuma mehānisms

Izstrādāti visu banku noregulējuma plāni. Pabeigts sākotnējā 12 mēnešu perioda noregulējuma plānu izstrādes cikls visām 10 bankām, 6 bankām veikta jau esošā noregulējuma plāna aktualizēšana nākamajiem 12 mēnešiem.

Stiprināta gatavība potenciālām krīzes situācijām: veikts iepriekšējo krīžu novērtējums un secinājumi ir iestrādāti iekšējos dokumentos un likumos.

Izpildīta spriedzes testa programma un ņemti vērā izdarītie secinājumi.

Pilnā apmērā nodrošināti maksājumi Noguldījumu garantiju fondā un Apdrošināto aizsardzības fondā. Gada beigās Noguldījumu garantiju fonda kontā Latvijas Bankā bija 121.5 milj. eiro un kopā pieejamie līdzekļi, ieskaitot pieejamās kredītlīnijas, – 271.5 milj. eiro.

4.

4.1. Noregulējuma mehānisma un aizsardzības sistēmu izmaiņas

Latvijas banku, kuras pakļautas ECB tiešajai uzraudzībai VUM ietvaros, kā arī pārrobežu grupu banku noregulējuma iestādes funkcijas veic Vienotais noregulējuma mehānisms (VNM), bet FKTK pārstāvji piedalās VNV īstenotajos noregulējuma procesos un VNV lēmumu sagatavošanā un īsteno VNV pieņemtos lēmumus. 2020. gadā trīs Latvijas bankas un viena dalībvalsts bankas filiāle ar 82.3% īpatsvaru banku kopējos aktīvos bija pakļautas tiešam VNV noregulējumam:

	Īpatsvars banku kopējos aktīvos, %	Īpatsvars banku kredītportfelī vietējā tirgū, %	Īpatsvars banku noguldījumos vietējā tirgū, %
VNV tiešajā pakļautībā	82.3	89.4	94.7
FKTK tiešajā pakļautībā	15.6	6.3	4.8
Citas (filiāles, kas ir citu nacionālo noregulējuma iestāžu pakļautībā)	2.1	4.2	0.4

1. tabula. Banku pakļautība noregulējuma iestādēm

Lai nodrošinātu neregulējuma funkcijas efektīvu darbību, FKTK kā neregulējuma iestāde katru gadu izvērtē neregulējuma ietvara atbilstību noteiktajām prasībām un labākajai praksei un identificē gada prioritātes. 2020. gada plānā prioritātes neregulējuma jomā bija:

- efektīvas integrācijas VNM nodrošināšanas pasākumu turpināšana;
- neregulējuma iekšējās regulatīvās vides attiecībā uz neregulējuma plānošanas procesu un neregulējuma instrumentu piemērošanu pilnveide padziļinātā detalizācijā;
- Direktīvas 2019/879 (BRRD II) un Regulas 2019/877 (SRMR II) jauno prasību ieviešana nacionālajā līmenī.

Izvirzīto prioritāšu ietvaros FKTK 2020. gadā pilvērtīgi piedalījās VNV iniciētajos projektos un neregulējuma plānošanas cikla pasākumos, kā arī darba grupās, kas izstrādāja neregulējuma labās prakses vadlīnijas un atbilstoši darba plāniem pilnveidoja neregulējuma ietvaru.

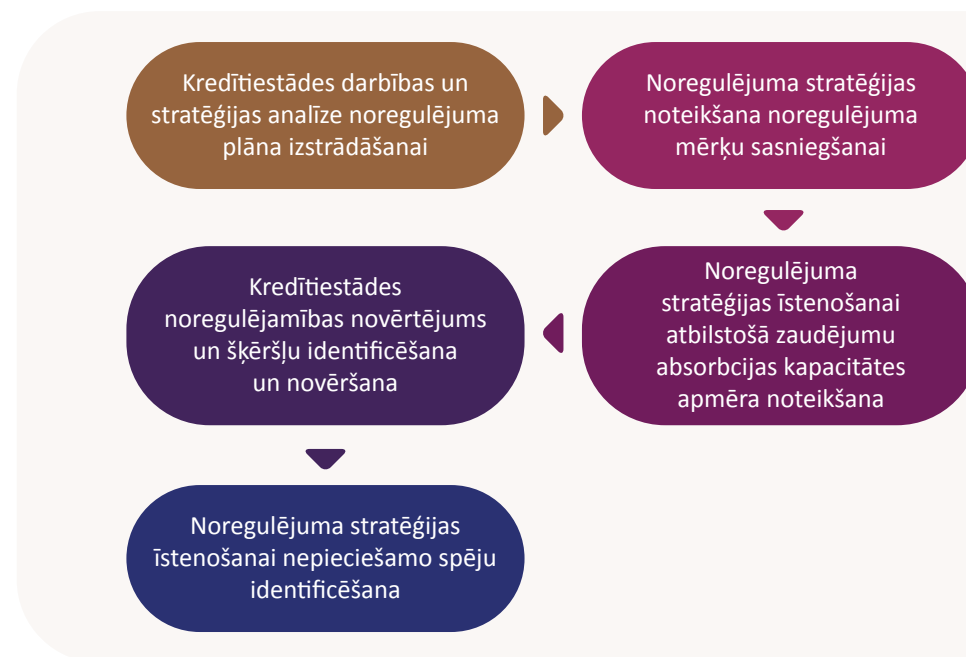
Visām Latvijas bankām 2020. gadā bija izstrādāti neregulējuma plāni. Pamatojoties uz iepriekšējos gados izstrādātajiem neregulējuma plāniem, pārskata gadā tika turpināts darbs pie neregulējuma plānu detalizētākas izstrādes un pilnveidošanas, īpaši attiecībā uz bankām, kurām ir paredzēts neregulējums. FKTK saglabāja būtisku lomu banku, kas ir tiešā VNV kompetencē, neregulējuma plānu sagatavošanā. 2020. gadā FKTK neregulējuma eksperti turpināja aktīvi piedalīties trīs tiešā VNV kompetencē esošo Latvijas banku un vienas dalībvalsts bankas filiāles neregulējuma plānu izstrādes procesā. Pārskatot banku neregulējuma plānus, turpinājās darbs pie katrai bankai piemērotāko neregulējuma instrumentu un to piemērošanas operacionālo soļu padziļinātas vērtēšanas, cieši sadarbojoties ar banku speciālistiem, lai nodrošinātu neregulējuma plānošanai nepieciešamās informācijas saņemšanu, identificētu neregulējuma procesa šķēršļus un veiktu proaktīvus pasākumus to likvidēšanai.

Tāpat FKTK turpināja darbu pie pārējo tiešā FKTK kompetencē esošo banku neregulējuma plānu izstrādes. 2020. gadā no jauna tika izstrādāts viens neregulējuma plāns. Līdz ar to 2020. gadā tika pabeigts sākotnējā 12 mēnešu perioda neregulējuma plānu izstrādes cikls visām 10 bankām. Savukārt sešām bankām FKTK eksperti veica jau esošā neregulējuma plāna aktualizēšanu nākamajiem 12 mēnešiem.

2020. gadā, atbilstoši VNV metodoloģijai izstrādājot banku neregulējuma plānus, tika noteiktas minimālās pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasības konsolidācijas līmenī, kas ir viens no galvenajiem neregulējuma instrumentiem. FKTK tiešā kompetencē esošajām bankām pārskata gadā, pamatojoties uz FKTK minimālo pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasību noteikšanas metodoloģiju, tika noteiktas minimālās pašu kapitāla un atbilstīgo saistību prasības atbilstoši banku neregulējuma plānu stratēģijai.

FKTK kā neregulējuma iestāde darbojas vienotā sistēmā un ciešā sadarbībā ar VNV un citu dalībvalstu neregulējuma iestādēm, tāpēc ir ļoti svarīgi, lai neregulējuma procesi un neregulējuma instrumentu piemērošana realizējas maksimāli saskaņotā normatīvajā ietvarā. Lai to sasniegtu, ņemot vērā EBI un VNV vadlīnijas un labāko praksi, FKTK 2020. gadā turpināja pilnveidot neregulējuma politikas un procedūras. Pārskata gadā FKTK neregulējuma eksperti izstrādāja iekšējās procedūras:

- neregulējuma plānošanas procesam. Neregulējuma plānošanas procedūra nosaka veicamās darbības piecos neregulējuma plānošanas posmos:

12. attēls. Neregulējuma plānošanas process

- noregulējuma instrumentu (uzņēmuma pārdošanas un aktīvu nodalīšanas) piemērošanai. Līdz ar to 2020. gadā tika izstrādāti iekšējie dokumenti, kas reglamentē visu četru noregulējuma instrumentu piemērošanu noregulējuma gadījumā, un tie ir:

Pagaidu iestādes
izveidošana

Rekapitalizācijas
veikšana

Uzņēmuma
pārdošana

Aktīvu
nodalīšana

13. attēls. Noregulējuma instrumenti

2019. gada maijā tika pieņemta Direktīva 2019/879 jeb BRRD II, ar ko groza Direktīvu 2014/59/ES jeb BRRD. Izmaiņas ir tieši saistītas ar ikdienas noregulējuma darbībām un ir būtiskas noregulējuma ietvara stiprināšanai. BRRD II ieviešanas termiņš bija 2020. gada beigās. Ņemot vērā izmaiņu apjomu un sarežģītību, FKTK jau 2019. gadā sāka darbu pie BRRD II ieviešanas un turpināja to visu 2020. gadu. Paredzētie grozījumi ir iestrādāti Kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību darbības atjaunošanas un noregulējuma likumā, Kredītiestāžu likumā un Finanšu instrumentu tirgus likumā.

VNV ciešā sadarbībā ar nacinātajām noregulējuma iestādēm (t.sk. FKTK) ir atbildīga par ikgadējās *ex-ante* iemaksas Vienotajā noregulējuma fondā (VNF) aprēķināšanu, ko katra iestāde veic saskaņā ar VNM regulas noteikumiem, un par VNF līdzekļu pārvaldīšanu un izmantošanu. VNF uzdevums ir nodrošināt finanšu līdzekļus, kurus krīzes gadījumā var izmantot bankas noregulējuma finansēšanai. VNF līdzekļus veido dalībvalstu, tostarp Latvijas, banku iemaksas ar mērķi pakāpeniski līdz 2024. gadam sasniegt apmēru, kas veido vismaz 1% no segtajiem noguldījumiem visās bankās visās iesaistītajās dalībvalstīs. Atbilstoši VNV veiktajiem aprēķiniem 2020. gadā Latvijas bankas pārskaitīja VNF 4.8 milj. eiro un kopš 2015. gada Latvijas bankas ir iemaksājušas VNF 38.7 milj. eiro.

4.2. Krīžu pārvaldības pilnveide

Viens no FKTK būtiskiem uzdevumiem ir būt gatavai nekavējoties rīkoties atbilstoši konkrētas bankas vai finanšu sistēmas krīzes situācijai. Tādēļ viena no FKTK 2020. gada prioritātēm bija krīzes pārvaldības procesa pilnveidošana, nodrošinot efektīvu un koordinētu krīzes pārvaldības mehānismu.

2020. gadā tika pārskatīti un pilnveidoti iekšējie procesi, kas nodrošina FKTK vadības un iesaistīto darbinieku proaktīvu un tūlītēju rīcību krīzes situācijā. FKTK speciālisti katru gadu rūpīgi izvērtē iepriekšējo pieredzi krīzes situāciju risināšanā un veic nepieciešamās izmaiņas iekšējos normatīvajos dokumentos, kas reglamentē krīzes situācijas novēršanas pasākumus. Šajā jomā FKTK galvenais uzdevums ir laicīgi konstatēt problēmas bankas darbībā, īstenot pasākumus, kas varētu problēmas novērst, un ar pašas bankas paredzētiem atveseļošanas pasākumiem vai ar noregulējuma instrumentiem noregulēt bankas darbību, ja tas ir sabiedrības interesēs, bet, ja tas nav iespējams, nodrošināt bankas likvidāciju un normatīvajos aktos paredzētās noguldītāju aizsardzības sistēmas iedarbināšanu.

Ņemot vērā Ziemeļvalstu banku būtisko īpatsvaru Latvijas finanšu sistēmā, Latvija piedalās Ziemeļu un Baltijas valstu pārrobežu stabilitātes grupas darbā. Ziemeļu un Baltijas valstu pārrobežu stabilitātes grupā ietilpst astoņu Ziemeļu un Baltijas valstu finanšu ministrijas, centrālās bankas, uzraudzības un noregulējuma iestādes. Ziemeļu un Baltijas valstīs grupas ietvaros ir vienojušās regulāri rīkot krīzes simulācijas mācības.

4.3. Garantiju sistēma

Finanšu stabilitātes sistēmu Latvijā veido:

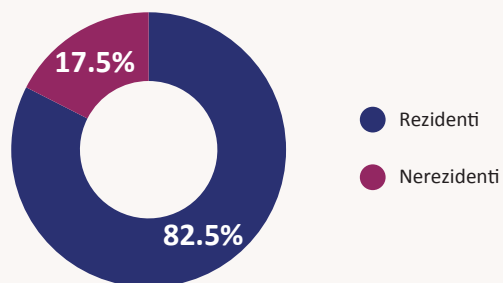
- Noguldījumu garantiju fonds (NGF);
- Apdrošināto aizsardzības fonds (AAF);
- Finanšu instrumentu tirgus klientu (ieguldītāju) aizsardzības sistēma.

Noguldījumu garantiju fonds

Vidējais piemērojamais korekcijas koeficients bankām 2020. gadā bija 125.40%, bet krājaizdevu sabiedrībām 90.29%, kas nozīmē, ka bankas vidēji iemaksāja par 25.40% vairāk, nekā tām būtu bijis jāmaksā no segto noguldījumu apmēra saskaņā ar bāzes likmi, bet krājaizdevu sabiedrības – vidēji par 9.71% mazāk. Noguldījumu piesaistītāji maksājumus NGF par 2020. gadu veica 18.3 milj. eiro apmērā.

	Summa	Īpatsvars, %
Noguldītāju ar segto noguldījumu skaits kopā	2 017 002	100
t.sk. rezidenti	1 898 742	94.1
t.sk. nerezidenti	118 260	5.9
Segto noguldījumu atlikuma summa, tūkst. eiro	9 346 724.40	100
t.sk. rezidenti	7 713 170.20	82.5
t.sk. nerezidenti	1 633 554.20	17.5

2. tabula. Latvijas noguldījumu piesaistītāju noguldījumi 31.12.2020.

14. attēls. Latvijas noguldījumu piesaistītāju (Latvijas kredītiestāžu, neietverot kredītiestāžu filiāles Latvijā, un krājaizdevu sabiedrību) kopējo segto noguldījumu atlikuma summas īpatsvars 31.12.2020.

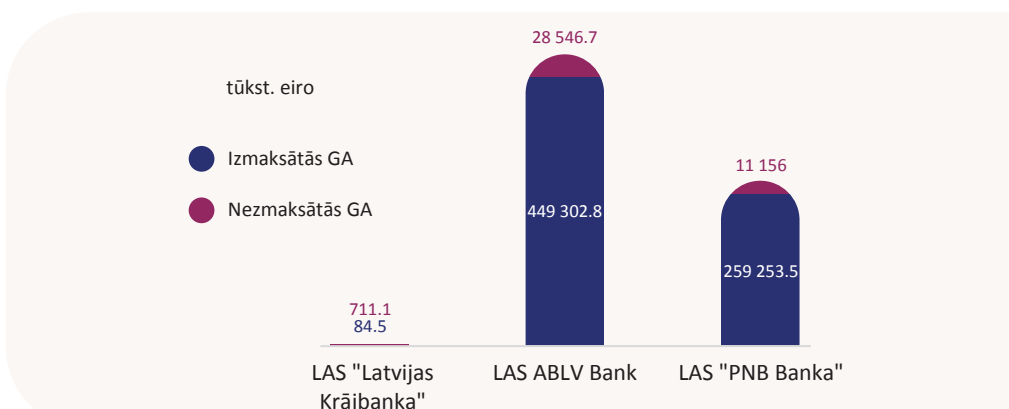
Pārskata gadā FKTK nodrošināja valsts garantēto atlīdzību (GA) izmaksas ar AS "Citadele banka" (izmaksātājbankas) starpniecību likvidējamās AS "Latvijas Krājbanka" (LAS "Latvijas Krājbanka") noguldītājiem, likvidējamās ABLV Bank, AS (LAS ABLV Bank) noguldītājiem un likvidējamās AS "PNB Banka" (LAS "PNB Banka") noguldītājiem Noguldījumu garantiju likumā noteiktajā apmērā.

2020. gadā GA tika izmaksātas:

- 82 tūkst. eiro apmērā LAS "Latvijas Krājbanka" noguldītājiem;
- 4 596 tūkst. eiro apmērā LAS ABLV Bank noguldītājiem;
- 11 274 tūkst. eiro apmērā LAS "PNB Banka" noguldītājiem.

	LAS "Latvijas Krājbanka"			LAS ABLV Bank			LAS "PNB Banka"		
	Noguldītāju skaits	Summa, tūkst. eiro	Summas īpatsvars, %	Noguldītāju skaits	Summa, tūkst. eiro	Summas īpatsvars, %	Noguldītāju skaits	Summa, tūkst. eiro	Summas īpatsvars, %
Tiesības uz GA	287	795.6	100	22 199	477 849.5	100	60 030	270 409.2	100
Izmaksātās GA	15	84.6	10.6	14 091	449 302.8	94.0	45 383	259 253.5	95.9
Neizmaksātās GA	272	711.1	89.4	8 108	28 546.7	6.0	14 647	11 156	4.1

3. tabula. Noguldītājiem pienākošos GA izmaksu nodrošinājums līdz 31.12.2020.

15. attēls. LAS "Latvijas Krājbanka", LAS ABLV Bank un LAS "PNB Banka" noguldītāju, kuriem pienākas GA, skaits dalījumā – izmaksātās un neizmaksātās GA 31.12.2020.

FKTK 2020. gadā nodrošināja NGF līdzekļu uzkrāšanu un pārvaldīšanu, un gada beigās NGF kontā Latvijas Bankā bija 121.5 milj. eiro un kopā pieejamie līdzekļi, ieskaitot pieejamās kredītlīnijas, – 271.5 milj. eiro.

FKTK nodrošina NGF uzskaiti saskaņā ar FKTK finanšu grāmatvedības politiku. Ar NGF 2020. gada finanšu pārskatiem un neatkarīgu revidentu ziņojumu par tiem var iepazīties FKTK tīmekļa vietnē <https://www.fktk.lv/par-mums/gada-parskati/>.

Garantēto atlīdzību izmaksa AS “Trasta Komerbanka” noguldītājiem

FKTK pieņēma lēmumu uzdot AS “Trasta Komerbanka” GA izmaksas veikt no bankas pašas līdzekļiem, ņemot vērā:

- Noguldījumu garantiju likuma 25. panta noteikumu, ka GA no noguldījumu piesaistītāja un NGF līdzekļiem var izmaksāt ar tā noguldījumu piesaistītāja starpniecību, kuram iestājusies noguldījumu nepieejamība;
- to, ka, iestājoties noguldījumu nepieejamībai, AS “Trasta Komerbanka” bija pietiekami līdzekļi, lai izmaksātu GA visiem saviem noguldītājiem, kuriem pienākas GA, pilnā apmērā.

Līdz ar to GA izmaksām AS “Trasta Komerbanka” noguldītājiem NGF līdzekļi netika izmantoti.

AS "Trasta Komerbanka"			
	Noguldītāju skaits	Summa, tūkst. eiro	Summas īpatsvars, %
Tiesības uz GA	9 993	58 798.0	100.0
Izmaksātās GA	3 011	58 714.5	99.9
Neizmaksātās GA	6 982	83.5	0.1

4. tabula. GA izmaksas nodrošinājums AS “Trasta Komerbanka” noguldītājiem 31.12.2020.

Garantēto atlīdzību izmaksa LABA Kooperatīvās Krājaizdevu sabiedrības noguldītājiem

FKTK 2020. gada 14. jūlijā anulēja LABA Kooperatīvajai Krājaizdevu sabiedrībai (LABA) 2005. gada 20. oktobrī izsniegto licenci krājaizdevu sabiedrības darbībai, un, sākot ar 2020. gada 14. jūliju, LABA noguldītājiem vairs nebija pieejami noguldījumi. FKTK, piemērojot Noguldījumu garantiju likumā noteikto regulējumu, pieņēma lēmumu, sākot ar 2020. gada 23. jūliju, ar FKTK starpniecību veikt GA izmaksu LABA noguldītājiem no NGF līdzekļiem. Atbilstoši LABA uzskaites datiem 58 noguldītājiem pienākas 169.6 tūkst. eiro. 2020. gada beigās GA bija izmaksāta diviem noguldītājiem kopumā 140.8 tūkst. eiro apmērā.

Apdrošināto aizsardzības fonds

AAF līdzekļus veido apdrošināšanas sabiedrību atskaitījumi 0.1% apmērā no to bruto apdrošināšanas prēmiju kopsummas, kuras saņemtas no fiziskajām personām par likumā norādītajiem apdrošināšanas veidiem. **Kopš AAF darbības sākuma tā līdzekļi GA izmaksai ir izmantoti 12.3 tūkst. eiro apmērā. Tā kā 2015. gada beigās AAF līdzekļu apmērs bija pārsniedzis Apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas likuma 288. pantā noteikto apmēru, FKTK 2016. gadā apturēja iemaksas AAF. 2020. gada beigās AAF bija uzkrāti 19.4 milj. eiro.**

Profesionāla un atbildīga organizācija ar efektīvu korporatīvo pārvaldību un procesiem

5.

Veiktas vērienīgas organizatoriskās pārmaiņas: mainīta FKTK organizatoriskā struktūra un uzlabota iestādes pārvaldība un procesi.

Izveidotas 6 komitejas kā koleģiālas un koordinējošas pastāvīgi funkcionējošas institūcijas.

Notika 55 FKTK padomes sēdes, kurās pieņemti 257 lēmumi, un notika 23 Konsultatīvās finanšu un kapitāla tirgus padomes sēdes.

FKTK pārstāvēta 6 ES uzraudzības un noregulējuma institūcijās, darbojās arī citās organizācijās un starptautiskajos forumos. FKTK nodrošina pārstāvību un viedokļa sniegšanu par finanšu sektora regulējuma, uzraudzības, noregulējuma un aizsardzības sistēmu, kā arī NILLTPFN jautājumiem sadarbības organizācijās un iestādēs.

Faktiskie budžeta izpildes kopējie izdevumi bija 10 783 tūkst. eiro, kas ir par 9.5% mazāk, nekā tika plānots.

Iekšējais auditors veica auditus par uzraudzības datu apstrādes procesu, piemaksu piešķiršanas procesu, amatu novērtēšanas un amata algas noteikšanas procesu. Tika sniegti 20 ieteikumi.

Saņemti 3 trauksmes cēlēju iesniegumi, kas iesniedzēju ieskatā bija par iespējamiem vai faktiskiem pārkāpumiem finanšu un kapitāla tirgus sektorā, papildus atbilstoši FKTK noteikumu prasībām tika saņemti 7 trauksmes celšanas ziņojumi.

Darba attiecības izbeidza 25 darbinieki un pieņemti tika 19 darbinieki. Vidējais nodarbināto skaits bija 173 darbinieki.

5.1. Objektīva, savlaicīga un skaidri saprotama komunikācija

Objektīva, savlaicīga un skaidri saprotama komunikācija dialoga formā ir viena no FKTK stratēģijas 2019.–2023. gadam prioritātēm. 2020. gadā FKTK sabiedrībai nodrošināja plašu informācijas pieejamību tīmekļa vietnē, operatīvu informācijas plūsmu par aktuālajiem jautājumiem ar mediju starpniecību, kā arī, veicinot finanšu pratību, īstenoja vairākas aktivitātes šajā darbības virzienā. Liela uzmanība komunikācijā tika pievērsta Covid-19 ietekmes uz Latvijas finanšu sektoru analīzei, FKTK paveiktajam NILLTPFN jomā, kā arī vienotas izpratnes par NILLTPFN normatīvo aktu prasībām veicināšanai, to piemērošanai praksē un uz risku izvērtējumu balstītas pieejas stiprināšanai.

Ārējā komunikācija

2020. gadā FKTK Latvijas medijos tika minēta 4 258 reizes. Publicātes apjoms, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, samazinājās. Tas skaidrojams ar Covid-19 jautājumu nonākšanu mediju dienaskārtībā.

Publikāciju tematika bija plaša, un pirmajā pusgadā lielāka uzmanība tika pievērsta starptautisko rekomendāciju ieviešanai NILLTPFN jomā. Savukārt, sākot ar otro ceturksni, publikācijās tika vērtēta Covid-19 ietekme uz finanšu sektoru. Publikāciju tematika ietvēra arī finanšu sektora darbības rādītāju analīzi, plānoto FKTK pievienošanu Latvijas Bankai, rokasgrāmatas izstrādi efektīvas finanšu iestāžu iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, kā arī tika vēstīts par finanšu krāpnieku aktivitātēm.

Pārskata gadā Komunikācijas un finanšu pratības daļa izplatīja paziņojumus medijiem par FKTK padomes pieņemtajiem lēmumiem, finanšu tirgus dalībnieku darbību, regulējošo prasību aktualitātēm, banku sektorā īstenotajām pārmaiņām, FKTK tirgus dalībniekiem piemērotajām sankcijām, normatīvo aktu izmaiņām un citām FKTK aktualitātēm.

2020. gadā tika sagatavotas un publiskotas FKTK infografikas par banku sektora transformācijas rezultātiem, par paveikto finanšu noziegumu apkarošanas jomā un par rokasgrāmatu finanšu iestādēm iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, par Latvijas noguldījumu garantiju sistēmu, kā arī par Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības rezultātiem, kuras ir pieejamas šeit: <https://www.fktk.lv/jaunumi/infografikas/>.

Līdz ar Covid-19 izplatību FKTK savas funkcijas veica attālinātā režīmā, nodrošinot pilnvērtīgu informāciju e-vidē. 2020. gadā FKTK tīmekļvietni mēnesī apmeklēja vidēji

11–12 tūkst. lietotāju. FKTK turpināja pastāvīgu komunikāciju arī sociālajos medijos, uzturēt dialogu ar sabiedrību mikroblogošanas vietnē “Twitter”. 2020. gada beigās FKTK kontam bija 2 876 sekotāji. FKTK arī paplašināja savu komunikācijas kanālu loku. 2020. gadā profesionāļu tīklošanās platformā “LinkedIn” izveidotā FKTK lapa kļuvis par nozīmīgu kanālu saziņā ar finanšu nozares profesionāļiem, gada laikā sasniedzot 2 540 sekotājus.

Pārskata gadā tika nodrošināti komentāri un skaidrojumi Latvijas un ārvalstu plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem, kā arī organizētas regulāras FKTK vadības intervijas Latvijas medijos, tādējādi nodrošinot plašu skaidrojošo darbu, kas pakāpeniski mediju vidē veicināja izpratnes maiņu par FKTK, tās veikto darbu finanšu sektora pārmaiņu vadībā, Covid-19 ietekmi uz finanšu sektora darbību, kā arī uz risku izvērtējumu balstītas pieejas ieviešanu.

Korporatīvā komunikācija

2020. gadā Komunikācijas un finanšu pratības daļas īstenotajā ārējā komunikācijā nozīmīga loma bija korporatīvajai komunikācijai, lai stiprinātu FKTK kā profesionālas uzraugošās iestādes un nozīmīga starpinstitutionāla partnera reputāciju. Komunikācijas un finanšu pratības daļa līdzdarbojās finanšu sektora stratēģiskās komunikācijas aktivitātēs, kā arī regulāri veidoja saturu Ministru kabineta ziņu lapai “*Financial Sector Update*”.

Pārskata gadā tika nodrošināta aktīva komunikācija saistībā ar FKTK ieguldījumu *Moneyval* un FATF rekomendāciju ieviešanā Latvijas finanšu sektorā, skaidrojot FKTK kompetences jomas, tajās paveikto un no tā izrietošās pārmaiņas. Papildus tam liela uzmanība korporatīvās komunikācijas jomā tika vērsta uz to, lai informētu un skaidrotu prasības NILLTPFN jomā, tādējādi sekmējot vienotu izpratni un līdzsvaru uz risku izvērtējumu balstītas pieejas prasību ieviešanā.

2020. gadā turpinājās aktīvs stratēģiskais dialogs ar dažādu sektoru organizācijām un uzņēmējiem, kā arī ārvalstu organizācijām, lai skaidrotu FKTK paveikto un identificētu jautājumus, kas risināmi sadarbībā ar Latvijas finanšu sektora institūcijām. Līdztekus šim darbības virzienam tika stiprināta FKTK starpinstitutionālā komunikācija ar Latvijas un starptautiskajām institūcijām un organizācijām.

Īpaša uzmanība tika pievērsta kapitāla tirgus attīstībai, stratēģiskā dialoga ietvaros uzklaušot kapitāla tirgus dalībnieku redzējumu par līdzšinējo pieredzi, attīstības plāniem, normatīvā regulējuma ietvaru un citiem kapitāla tirgus aspektiem, vienlaikus aicinot kapitāla tirgus dalībniekus sniegt savus priekšlikumus Latvijas kapitāla tirgus stiprināšanai un attīstībai. 2020. gadā tika veikta esošo, bijušo un potenciālo emitentu aptauja un sagatavots Latvijas kapitāla tirgus apskats.

Finanšu pratība

2020. gadā lielākā uzmanība finanšu pratības jomā tika pievērsta šādu uzdevumu īstenošanai:

- izveidot darba grupu finanšu pratības stratēģijas nākamajiem septiņiem gadiem izstrādei;
- izvērtēt esošo situāciju finanšu pratības jomā Latvijā;
- padziļināti vērtēt Latvijas iedzīvotāju finanšu pratību ieguldījumu jomā;
- sekot līdzi Covid-19 ietekmei uz iedzīvotāju finansiālo noturību, kā arī spēju atpazīt finanšu krāpniekus.

2020. gada jūnijā FKTK vadībā tika izveidota Finanšu pratības stratēģijas 2021–2027 izstrādes un īstenošanas darba grupa, kuras prioritāte bija izvērtēt līdz šim paveikto, kā arī kopējo situāciju finanšu pratības jomā Latvijā un izstrādāt stratēģiju nākamajiem septiņiem gadiem. Finanšu pratības darba grupa strādā jau daudzus gadus, tomēr 2020. gadā tā tika paplašināta, iekļaujot gan valsts, gan nevalstiskā, gan privātā sektora pārstāvjus, kā arī izveidojot ekspertu grupu, kas sniedz iespēju iedziļināties specifiskākos jautājumos.

Izvērtējot esošo situāciju finanšu pratības jomā, tika secināts, ka Latvijas Finanšu pratības stratēģijai 2014–2020 ir bijusi būtiska nozīme jomas attīstībā, tāpat būtiska loma bijusi dalībai starptautiskajās organizācijās, kā arī Finanšu pratības darba grupas izveidei. Pozitīvi tika novērtēts Finanšu pratības indekss un Mājsaimniecību finanšu stabilitātes un ilgtspējas indekss, kas sniedz iespēju vērtēt iedzīvotāju zināšanu, attieksmes un rīcības izmaiņas. Līdztekus tika secināts, ka jāturpina Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības pētniecība par dažādām tēmām. Izvērtējumā tika sniegts priekšlikums sasaistīt finanšu pratības jomas stratēģiju ar citiem valsts plānošanas dokumentiem, ņemt vērā uzvedības ekonomikas atziņas, kā arī pievērst uzmanību ne tikai finanšu zināšanām, bet arī attieksmei un rīcībai.

2020. gada izskaņā tika analizēta Latvijas iedzīvotāju finanšu pratība saistībā ar ieguldījumiem kapitāla tirgū. Tika secināts, ka finanšu pratības līmenis nosaka, vai persona nolems veikt ieguldījumus un kādus rezultātus sasniegs. Ieguldījumu veikšanu ietekmē arī izglītības līmenis un kvalitāte, finanšu pratība ģimenē, risku tolerance, vecums un kognitīvās spējas kopumā. Tika secināts, ka informētība saistībā ar ieguldījumu pakalpojumiem ir maza, turklāt Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības aptauja 2019. gadā atklāja, ka tikai 3% respondentu ir meklējuši eksperta padomu ieguldījumu jautājumos.

Covid-19 laikā lielākos izaicinājumus finanšu pratības jomā radīja finanšu krāpnieku aktivitātes ar mērķi izkrāpt iedzīvotājiem finanses un datus. FKTK regulāri informēja sabiedrī-

bu par krāpnieku darbībām un nelicencētiem pakalpojumu sniedzējiem gan FKTK tīmekļvietnes sadaļā “Brīdinājumi”, gan sociālajos medijos “Facebook” un “Twitter”.

Tāpat FKTK pievērsa uzmanību iedzīvotāju finansiālajai noturībai krīzes laikā, kas kopumā izrādījās apmierinoša. Covid-19 laikā iedzīvotāji ir samazinājuši savus tēriņus un kļuvuši piesardzīgāki aizņemoties. 2019. gada nogalē veiktās Latvijas iedzīvotāju finanšu pratības aptaujas dati liecina, ka finansiālo drošības spilvenu (uzkrājumu vismaz triju mēnešu ienākumu apmērā) bija izveidojuši aptuveni trešā daļa Latvijas iedzīvotāju, kuri līdz ar to bija labāk sagatavojušies krīzes situācijai. Vienlaikus redzams, ka krīzes laikā iedzīvotāji naudu ieguldīja vairāk nekā līdz tai, kas liecina, ka vismaz daļai Latvijas iedzīvotāju bija pieejami pietiekami daudz brīvo līdzekļu. 2020. gada laikā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, mājsaimniecību noguldījumu apmērs Latvijas bankās pieaudzis par 1 mljrd. eiro (+12%). Pieaugums 2020. gada laikā noticis valsts fondēto pensiju plānos (+11%), privāto pensiju plānos (+8%), ieguldījumu fondos (+4%), un īpaši liels pieaugums vērojams mājsaimniecību ieguldījumos akcijās (+44%). Vienlaikus ir samazinājies iedzīvotāju ieguldījumu apmērs dzīvības apdrošināšanā ar uzkrājumu (-9%).¹⁰

2020. gadā notikušā FKTK struktūras pārveides procesa rezultātā no 2020. gada 1. novembra FKTK ir izveidota Komunikācijas un finanšu pratības daļa trīs ekspertu sastāvā.

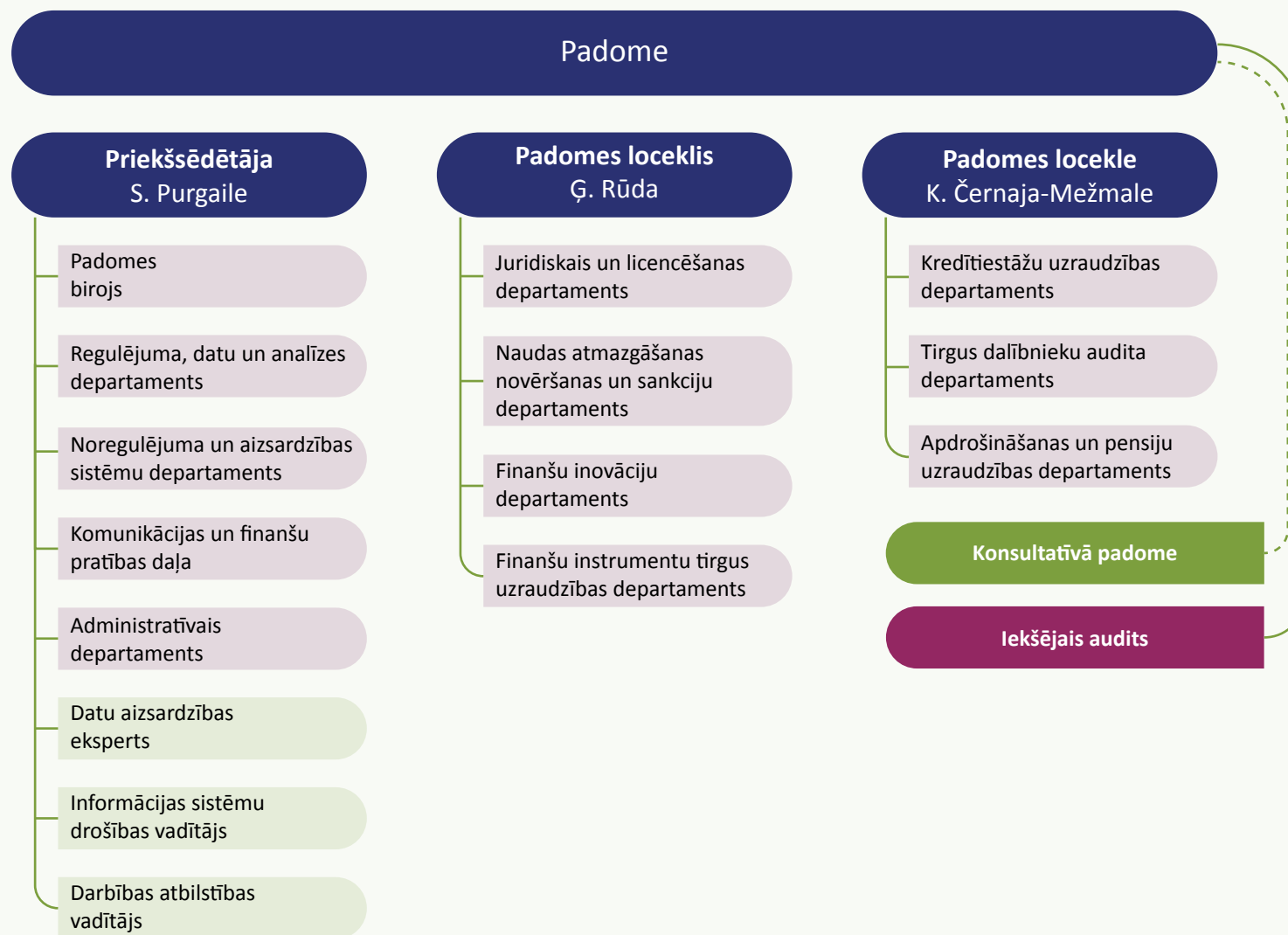
5.2. Korporatīvās kultūras un struktūras maiņa, komiteju izveide

2020. gadā FKTK veica vērienīgas organizatoriskās pārmaiņas, kā rezultātā tika mainīta FKTK organizatoriskā struktūra un uzlabota iestādes pārvaldība un procesi.

Pārmaiņas tika veiktas ar mērķi:

- noteikt skaidras atbildības jomas, segmentu līdzsvarotu attīstību;
- optimizēt procesus, pārskatīt funkcijas, ekonomēt izdevumus;
- veicināt proaktivitāti, sadarbību, snieguma uzlabošanu;
- sekmēt ātrāku lēmumu pieņemšanu, kvalitatīvāku informācijas apriti;
- attīstīt nākotnes zināšanas un prasmes;
- mainīt fokusu no hierarhijas un stingras kontroles uz cilvēku, uzticēšanos un personisko atbildību, no reaktīvas uz proaktīvu rīcību.

¹⁰ FKTK un Latvijas Bankas apkopotie statistikas dati.

2020. gadā tika likvidētas deviņas struktūrvienības, optimizējot un pārdalot resursus jaunajās struktūrvienībās. Ar jaunās organizatoriskās struktūras noteikšanu tika panākts, ka katram padomes loceklim ir noteikta atbildības joma, līdzvērtīga uzmanība tiek veltīta visiem tirgus segmentiem un mazinās sadrumstalotība jeb samazinās mazo struktūrvienību skaits.

2020. gadā, veicot strukturālas izmaiņas horizontālajos sadarbības mehānismos ar mērķi nodrošināt pienācīgu pārvaldību un atbildību, tika izveidotas sešas komitejas – koleģiālas un koordinējošas pastāvīgi funkcionējošas institūcijas. Komiteju mandātu nosaka padome, un tas apstiprināts komiteju nolikumos.

Galvenie ieguvumi, izveidojot komitejas:

- uzlabots lēmumu pieņemšanas process;
- sekmēta horizontālā sadarbība;
- padziļināta ekspertīze un diskusiju forums;
- paaugstināta lēmumu projektu kvalitāte.

Vadības komiteja

Vadības komiteja apvieno visu FKTK departamentu direktorus, un tās darbības mērķis ir nodrošināt FKTK darba administratīvo un operatīvo vadību.

Uzraudzības komiteja

Uzraudzības komiteja veicina FKTK mērķu sasniegšanu finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku uzraudzības jomā, nodrošinot visaptverošu skatījumu uz finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku uzraudzības ietvaru un sekmējot vienotas pieejas izmantošanu uzraudzības procesa īstenošanā visos sektoros, t.sk. NILLTPFN un sankciju jomā, kā arī komitejas kompetencē esošo jautājumu izskatīšanu FKTK padomē.

Licencēšanas un sankciju komiteja

Licencēšanas un sankciju komitejas mērķis ir nodrošināt no uzraudzības funkcijas īstenošanai neatkarīgu, vienotu un efektīvu pieeju licencēšanas un sankciju piemērošanas jomā.

Regulējuma komiteja

Regulējuma komitejas mērķis ir veicināt FKTK mērķu sasniegšanu regulējuma izstrādes un pilnveides jomā, kā arī komitejas kompetencē esošo jautājumu izskatīšanu FKTK padomē.

Finanšu inovāciju komiteja

Finanšu inovāciju komitejas mērķis ir nodrošināt inovāciju kultūras iedzīvināšanu FKTK, īstenojot inovatīvu biznesa procesu un to atbalstošu tehnoloģiju attīstību, veicināt efektīvu informācijas apmaiņu un lēmumu pieņemšanu finanšu inovāciju jomā FKTK, kā arī nodrošināt uzraudzības procesus atbalstošu SupTech attīstību, balstoties uz vienotu izpratni par finanšu tehnoloģijām un to risku pārvaldību FKTK.

Krīzes vadības komiteja

Krīzes vadības komitejas mērķis ir nodrošināt Latvijas finanšu tirgus dalībnieku krīžu risinājuma sistēmas vadību un funkcionēšanu, komunikācijas vadību un iesaistīto pušu darbības koordināciju krīžu pārvarēšanas procesā, kā arī komitejas kompetencē esošo jautājumu izskatīšanas veicināšanu FKTK padomē.

Visas minētās komitejas sāka darbību 2020. gadā.

5.3. Starptautiskā sadarbība

Nozīmīgs un visaptverošs FKTK darbības virziens ir starptautiskās attiecības, kuru ietvaros FKTK uztur regulārus ciešus kontaktus un aktīvi sadarbojas ar citu valstu uzraudzības (t.sk. NILLTPFN jomā), noregulējuma un aizsardzības sistēmu (garantiju fondu) iestādēm, kā arī ar Eiropas finanšu sektora uzraudzības un noregulējuma iestādēm.

2020. gads arī starptautiskās sadarbības jomā aizritēja Covid-19 ietekmē. Starptautiskā sadarbība kļuva izteikti digitāla, izpaliekot iespējai nodrošināt tiešo kontaktu tīkla paplašināšanu un uzturēšanu jeb klātienes sarunas, kas līdz šim bija neatņemama starptautiskās sadarbības sastāvdaļa.

Līdzīgi kā iepriekšējos gados starptautiskajā līmenī FKTK darbība galvenokārt bija vērsta uz sadarbību un informācijas apmaiņu ar citu valstu uzraudzības un noregulējuma iestādēm, kā arī dalību vienotajā uzraudzības un noregulējuma mehānismā un Eiropas finanšu uzraudzības iestāžu (EBI, EAAPI, EVTI, Eiropas Sistēmisko risku kolēģija (ESRK)) darbā. Tāpat FKTK sniedza atbalstu ministrijām un citām valsts iestādēm, dodot savu ieguldījumu Latvijas interešu pārstāvībā un viedokļu gatavošanā par finanšu tirgum būtiskiem jautājumiem – gan līdzdarbojoties ES Padomes, Eiropas Komisijas un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) darba grupās, gan arī gatavojot informāciju par finanšu sektora regulējuma, uzraudzības un noregulējuma jautājumiem dažādiem ziņojumiem un pārskatiem par Latviju, piemēram, sadarbībai ar Eiropas Komisiju, OECD, Starptautisko Valūtas fondu (SVF), Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banku, reitingu aģentūrām un citos formātos.

Pārskata gadā FKTK turpināja sadarbību, informācijas apmaiņu un Latvijas interešu pārstāvību arī Ziemeļu un Baltijas valstu sadarbības forumā, Eiropas Noguldījumu apdrošinātāju forumā (EFDI), *Moneyval*, kā arī Centrālās un Austrumeiropas valstu banku uzraugu grupā (BSCEE) un Starptautiskajā Vērtspapīru komisiju organizācijā (IOSCO).

Covid-19 ietekmē mainījās aktuālo jautājumu un plānoto darbu specifika gan Eiropas finanšu sektora uzraudzības iestāžu darbā, gan arī globālā mērogā. Starptautiskajos forumos gada ietvaros liela uzmanība tika pievērsta darbam pie atbalsta pasākumiem saistībā ar Covid-19 radīto problēmjautājumu risināšanu, kas bija aktuāla tēma arī darba grupu un komiteju sanāksmēs, kurās FKTK pārstāvēja Latvijas intereses. Tāpat 2020. gada ietvaros aktualitāti saglabāja Apvienotās Karalistes kā būtiska finanšu tirgus spēlētāja izstāša-

nās no ES, starptautiski strādājot pie tā, lai nodrošinātu finanšu pakalpojumu un noslēgto klientu pakalpojumu līgumu nepārtrauktību un finanšu tirgus dalībnieku nepieciešamo licencēšanas procesu noslēgšanu līdz ar pārejas perioda beigām, kas Apvienotajai Karalistei bija 2020. gada 31. decembrī. Gada ietvaros aktīvs darbs notika arī pie ilgtspējas un zaļo finanšu jautājumiem, kā arī pie ES normatīvo aktu projektiem digitālo finanšu jomā. Aktualitāti nezaudēja arī ES regulējuma un uzraudzības ietvara sakārtošana un konverģences veicināšana ES dalībvalstu starpā NILLTPFN, kredītiestāžu, finanšu instrumentu un kapitāla tirgus, apdrošināšanas un pensiju sektora, kā arī noregulējuma jomā.

Globālo notikumu ietekmē uz nenoteiktu laiku šobrīd ir apturēta 2019. gada rudenī uzsāktā SVF Latvijas finanšu sektora novērtēšanas programma, kuru bija plānots noslēgt līdz 2020. gada vidum, bet ceļošanas ierobežojumu un citu SVF aktuālāku projektu, kas saistīti ar atbalsta pasākumiem Covid-19 krīzes risināšanai, uzsākšanas dēļ darbs pie Latvijas finanšu sektora uzraudzības izvērtēšanas uz nenoteiktu laiku tika apturēts.

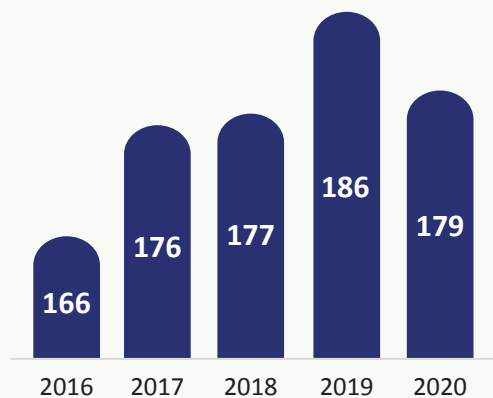
Papildus dalībai dažādās ES un starptautiskās iestādēs un organizācijās FKTK starptautisko sadarbību nodrošina, arī pamatojoties uz noslēgtajiem divpusējiem sadarbības un informācijas apmaiņas līgumiem ar citu valstu uzraudzības, aizsardzības sistēmu (garantiju fondu) un noregulējuma iestādēm. Nozīmīga loma pieredzes un informācijas apmaiņā ir bijusi arī uzraugu un noregulējuma kolēģijām.

17. attēls. FKTK pārstāvība finanšu sektora uzraudzības un noregulējuma iestāžu darba grupās un komitejās

5.4. Profesionāls, atbildīgs un uz attīstību vērsts personāls

Saistībā ar iekšējo reorganizāciju, kas notika 2020. gadā, pārstrukturēšanas rezultātā FKTK tika izveidoti 10 departamenti, Padomes birojs un Komunikācijas un finanšu pratības daļa, kā arī noteikti četri neatkarīgie eksperti. Uz pieciem jaunajiem departamentu direktoru amatam tika izsludināta iekšējā un ārējā personāla atlase.

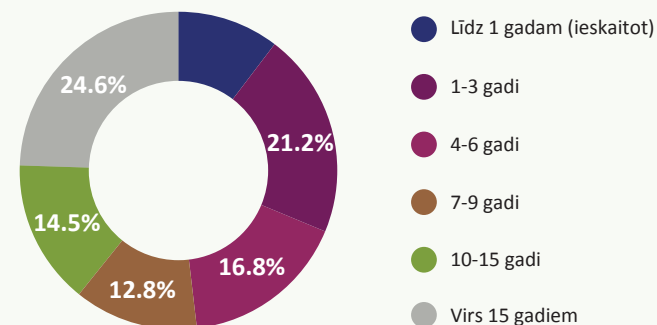
18. attēls. FKTK darbinieku skaita izmaiņas

Personāla mainība 2020. gadā bija 14% (darba attiecības pārtrauca 25 darbinieki un tika pieņemti 19 darbinieki). Vidējais nodarbināto skaits, ieskaitot ilgstošā prombūtnē esošos darbiniekus, 2020. gadā bija 173 darbinieki.

2020. gada 31. decembrī FKTK bija nodarbināti 179 darbinieki:

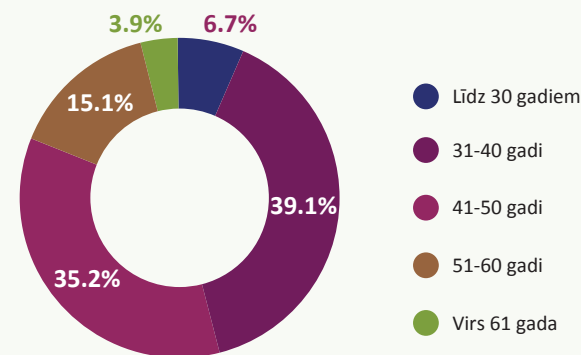
- 148 (82%) pamatdarbības veicēji un 31 (18%) atbalsta darbinieks;
- 130 (73%) valsts amatpersonas un 49 (27%) darbinieki;
- visi darbinieki bija intelektuālā darba veicēji.

2020. gadā 89% darbinieku (161) FKTK strādāja ilgāk par vienu gadu, savukārt mazāk par gadu – 11% (18) darbinieku. Darba attiecībās ar FKTK 19 gadus, t.i., no FKTK izveidošanas brīža (2001. gads), bija 21% (37) darbinieku.

19. attēls. Personāla sadalījums pēc FKTK nostrādātā laika

2020. gadā no visiem FKTK darbiniekiem 72% (129) bija sievietes un 28% (50) vīrieši. Personāla vecuma struktūru 2020. gadā raksturoja šādi rādītāji: līdz 30 gadiem – 12 darbinieki; no 31 līdz 40 gadiem – 70 darbinieki; no 41 līdz 50 gadiem – 63 darbinieki; no 51 līdz 60 gadiem – 27 darbinieki; virs 61 gada – septiņi darbinieki. FKTK darbinieku vidējais vecums 2020. gadā bija 36 gadi.

20. attēls. FKTK darbinieku vecuma struktūra

Personāla kvalifikācijas paaugstināšana

Ņemot vērā Covid-19 situāciju, FKTK darbinieku apmācību process bija jāpielāgo jauna-jiem apstākļiem, piedāvājot darbiniekiem apmācības attālināti ar tiešsaistes platformu starpniecību. FKTK darbiniekiem bija jāpieņem jauni izaicinājumi un jāspēj turpināt papildināt savas profesionālās zināšanas tiešsaistes platformās.

61% (109) FKTK darbinieku turpināja attīstīt savas profesionālās zināšanas finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības jomā (kreditēstāžu uzraudzība un auditēšana, finanšu instrumentu tirgus uzraudzība, apdrošināšanas un pensiju fondu FinTech, SupTech un RegTech attīstība, finanšu un kapitāla tirgus regulējums), kā arī ar personāla vadību un grāmatvedības jomu saistītās apmācībās, personas datu aizsardzības un korupcijas un interešu konflikta risku novēršanas apmācībās.

15% (26) FKTK darbinieku (Naudas atmazgāšanas novēršanas un sankciju departamenta pārstāvji) turpināja papildināt zināšanas NILLTPFN efektivitātes paaugstināšanas jomā, NILLTPFN prasību praktiskās piemērošanas jomā finanšu nozarē, NILLTPFN pārbaužu organizācijā un veikšanā, proliferācijas finansēšanas novēršanā, transporta dokumentācijas analīzē, kā arī apmeklēja citus NILLTPFN jomas seminārus un konferences. Vairāki FKTK darbinieki turpināja profesionālo zināšanu pilnveidi starptautiskajās profesionālās sertifikācijas programmās ACAMS un ICA.

FKTK ir svarīga darbinieku labbūtība, tāpēc tika organizētas apmācības par tādām tēmām kā emocionālie faktori un to aizsargmehānismi darba vidē, komunikācijas un sadarbības kompetences pilnveide augstas darba intensitātes apstākļos, personīgā zīmola izveide, kā arī bija iespēja piedalīties divu mēnešu labizjūtas stiprināšanas programmā.

5.5. Risku pārvaldība

Risku pārvaldība FKTK ir vērsta uz FKTK misijas īstenošanu, ilgtspējīgu attīstību un stratēģijā definēto mērķu sasniegšanu, veicinot uzlabojumus darba organizācijā, uzturot augstu darba izpildes efektivitāti un kvalitāti. FKTK padomes apstiprinātā "Risku vadības politika" nosaka risku vadības mērķus un pamatprincipus.

2020. gadā FKTK:

- turpināja koncentrēt uzmanību uz spēju saglabāt procesiem piemītošos atlikušos riskus pieņemamā līmenī;
- turpināja uzsākt darbu uz risku izvērtējumu balstītas kultūras ieviešanā;
- īpašu uzmanību pievērsa ar strukturālajām izmaiņām, Covid-19 infekcijas izplatību, attālināto darbu un darba vidi saistīto risku pārvaldīšanai, nodrošinot FKTK darbības nepārtrauktību.

Valstī izsludinātā ārkārtējā situācija un noteiktie ierobežojumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, kā arī izmaiņas FKTK darba organizācijā, ierobežojumu apstākļos darbu organizējot attālināti, nav negatīvi ietekmējušas FKTK darbību, un FKTK ir spējusi nodrošināt savu funkciju un uzdevumu nepārtrauktu izpildi pilnā apjomā.

5.6. Saņemtie trauksmes cēlēju ziņojumi

Trauksmes cēlējs ziņojumu par iespējamām vai faktiskiem pārkāpumiem var iesniegt FKTK atbilstoši Trauksmes celšanas likuma vai FKTK "Normatīvo noteikumu par kārtību, kādā persona var iesniegt un Finanšu un kapitāla tirgus komisija izskata ziņojumu par finanšu un kapitāla tirgu regulējošo normatīvo aktu iespējamām vai faktiskiem pārkāpumiem" prasībām. Būtiskākā atšķirība starp šiem diviem dažādas hierarhijas normatīvajiem aktiem ir tā, ka personai, kura sniedz informāciju saskaņā ar Trauksmes celšanas likumu, savs iesniegums ir jānoformē tā, lai tam būtu juridisks spēks. Savukārt FKTK noteikumi ir izdoti uz dažādu finanšu un kapitāla tirgus sektoru regulējošo likumu normu pamata un paredz ziņot par konkrēta veida pārkāpumiem, tādējādi izpildot ES regulējošo normatīvo aktu prasības, un pieļauj ziņot arī e-pasta vēstules formā vai pat anonīmi (t.i., nav prasības par iesnieguma obligātu noformēšanu atbilstoši dokumentu sagatavošanas nosacījumiem).

Finanšu un kapitāla tirgus sektorā personas var sniegt ziņojumus par dažāda rakstura pārkāpumiem, piemēram, gan par FKTK licencētu tirgus dalībnieku, gan nelicencētu subjektu, kuru darbība sasaistāma ar Latviju, darbību, un var tikt ziņots gan par pārkāpumiem, kuru izdarīšanas rezultātā ir pārkāpti ārējie tiesību akti (piemēram, likums), gan par pārkāpumiem, kuri norāda uz trūkumiem licencēta tirgus dalībnieka iekšējās kontroles sistēmā.

Atbilstoši Trauksmes celšanas likuma prasībām FKTK 2020. gadā tika saņemti trīs iesniegumi (visi pirmreizēji no iesniedzēja), kas iesniedzēju ieskatā bija par iespējamam vai faktiskiem pārkāpumiem finanšu un kapitāla tirgus sektorā. Divos gadījumos ziņojumi atbilstoši kompetencei tika pārsūtīti izskatīšanai citai institūcijai. Savukārt atbilstoši FKTK noteikumu prasībām FKTK 2020. gadā tika saņemti septiņi trauksmes celšanas ziņojumi. Četros gadījumos ziņojumu izskatīšana turpinās 2021. gadā.

Lielākoties (50% gadījumu) iesniegtajos ziņojumos tiek sniegta informācija par iespējamam pārkāpumiem NILLTPFN jomā. Salīdzinot ar 2019. gadu, kad tika iesniegti kopā seši ziņojumi, 2020. gadā novērojams ziņojumu pieaugums (10 ziņojumi). FKTK ir novērojusi, ka interese ziņot par pārkāpumiem ir lielāka, nekā to atspoguļo iesniegto ziņojumu skaits, jo personas izmanto ne tikai īpaši izveidoto ziņošanas kanālu, bet arī tādus vispārējos saziņas veidus kā centrālo FKTK e-pastu, pastu un e-adresi *Latvija.lv*.

5.7. Iekšējais audits

FKTK iekšējie auditi tiek veikti saskaņā ar Iekšējo auditoru institūta “Iekšējā audita profesionālās prakses starptautiskajiem standartiem” un “Ētikas kodeksu”, kā arī iekšējiem normatīvajiem aktiem “Iekšējā audita politika” un “Iekšējā audita veikšanas procedūra”. Iekšējā audita darbības atbilstību minētajiem standartiem reizi piecos gados vērtē kvalificēts ārējais novērtētājs. Pēdējais novērtējums tika pabeigts 2019. gadā, un tā rezultātā vērtētājs sniedza novērtējumu “Kopumā atbilst”, kā arī 19 ieteikumus darbības pilnveidei, no kuriem 2020. gadā tika ieviesti 16 ieteikumi. Trīs ieteikumu ieviešana tiks turpināta 2021. gadā.

Iekšējais auditors 2020. gadā veica auditus par uzraudzības datu apstrādes procesu (ECBS/SSM audits), piemaksu piešķiršanas procesu, amatu novērtēšanas un amata algas noteikšanas procesu. Auditu rezultātā tika sniegti 20 ieteikumi, t.sk. viens augstas prioritātes ieteikums, pieci vidējas un 14 zemas prioritātes ieteikumi. 2020. gadā tika uzsākti auditi arī licencēšanas jomā un attālinātas piekļuves nodrošināšanas jomā (ECBS/SSM audits), kā arī audits par sankciju un korektīvo pasākumu noteikšanu. Trīs iepriekš minēto auditu veikšana tiks turpināta 2021. gadā. Iekšējais auditors ir izveidojis un uztur audita ieteikumu ieviešanas uzraudzības sistēmu. 2020. gadā tika ieviesti 23 audita ieteikumi jeb 57.5% no iepriekšējos auditos sniegto ieteikumu skaita.

2021. gadā iekšējais auditors ir sniedzis FKTK padomei pārskatu par iekšējā audita darbību 2020. gadā, t.sk. audita plāna izpildi, pārskatu par iekšējā audita darbības stratēģijas 2017.–2019. gadam izpildi, kā arī vispārēju atzinumu par FKTK iekšējās kontroles sistēmas, t.sk. risku vadības sistēmas, efektivitāti un priekšlikumus tās pilnveidei.

Saskaņā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likuma 27. panta prasībām FKTK finanšu pārskata revīziju veic neatkarīgs zvērināts revidents. 2020. gada finanšu pārskata revīziju veica SIA “Baltic Audit”.

5.8. FKTK darbības finansiālais nodrošinājums

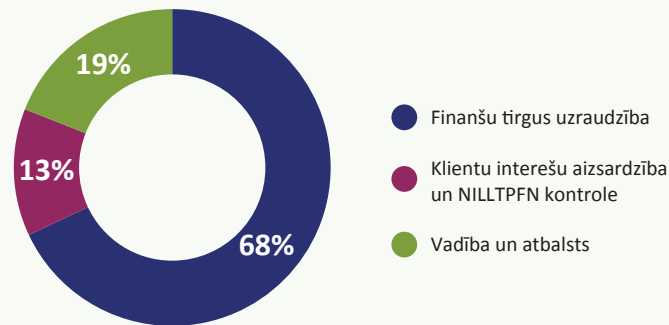
FKTK darbība 2020. gadā pilnībā tika finansēta no finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku maksājumiem. FKTK savas darbības nodrošināšanas budžeta ietvaros pārskata gadā pārvaldīja arī NGF un AAF, kā arī administrēja finanšu stabilitātes nodevas (FSN) iemaksu valsts budžetā un iemaksas VNF Eiropas līmenī. NGF un AAF, kā arī FSN un VNF administrēšanu FKTK veica apstiprinātā budžeta ietvaros. Līdzekļi no šiem fondiem netiek atskaitīti to administrēšanas nolūkiem FKTK labā.

	2019. gada faktiskā izpilde, eiro	2020. gada faktiskā izpilde, eiro	2020. gada budžets, eiro	2020. gada budžeta izpilde, %	Faktiskās izpildes īpatsvars 2020. gada kopsummā, %
IEŅĒMUMI (+)	12 760 731	12 668 470	11 972 060	105.8	100
FINANŠU UN KAPITĀLA TIRGUS DALĪBNIKU MAKSĀJUMI	12 745 565	12 655 862	11 952 060	105.9	100
AR MONETĀRO FINANŠU IESTĀŽU UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	9 851 465	9 631 053	9 112 450	105.7	76.0
Kredītiestāžu maksājumi	9 593 886	9 372 332	8 888 000		
Krājaizdevu sabiedrību maksājumi	42 674	42 098	44 880		
Maksājumu iestāžu maksājumi	129 944	155 720	118 400		
Elektroniskās naudas iestāžu maksājumi	84 961	60 903	61 170		
AR FINANŠU INSTRUMENTU TIRGUS UN PRIVĀTO PENSIJU FONDU UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	962 365	976 054	861 690	113.3	7.7
Finanšu instrumentu tirgus dalībnieku maksājumi	628 348	630 745	542 090		
Privāto pensiju fondu maksājumi	334 017	345 309	319 600		
AR APDROŠINĀŠANAS UZRAUDZĪBU SAISTĪTIE IEŅĒMUMI	1 931 735	2 048 755	1 977 920	103.6	16.2
Dzīvības apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	356 941	530 110	353 580		
Pārējo apdrošināšanas sabiedrību maksājumi	1 519 573	1 464 238	1 564 340		
Apdrošināšanas brokeru maksājumi	55 221	54 407	60 000		
CITI IEŅĒMUMI	15 166	12 608	20 000	63.0	0.1

	2019. gada faktiskā izpilde, eiro	2020. gada faktiskā izpilde, eiro	2020. gada budžets, eiro	2020. gada budžeta izpilde, %	Faktiskās izpildes īpatsvars 2020. gada kopsummā, %
IZDEVUMI (-)	10 762 659	10 783 332	11 911 309	90.5	100
Darba samaksa, pārējie maksājumi darbiniekiem, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	8 042 699	8 231 194	8 697 505	94.6	76
Darbinieku apdrošināšana	37 168	37 362	39 698	94.1	0.3
Personāla profesionālā pilnveide	141 838	67 830	210 686	32.2	0.6
Telekomunikācijas, sakari un informācija	161 898	160 641	175 964	91.3	1.5
Sabiedrības informēšana, iekšējā un ārējā komunikācija	81 031	113 719	96 225	118.2	1.1
Uzturēšanas un saimnieciskie izdevumi	887 015	945 564	973 834	97.1	8.8
Pakalpojumi uzraudzības nodrošināšanai	138 158	145 611	251 970	57.8	1.4
Starptautiskā sadarbība	1 083 434	796 791	1 245 427	64.0	7.4
Kapitālo ieguldījumu nolietojums/izslēgšana	207 285	233 124	220 000	106.0	2.2
Uzkrājumu atvaļinājumu atlīdzībām izmaiņas	(24 308)	36 444	-		
Atgūtie izdevumi par iepriekšējiem periodiem	6 441	(22 791)	-		
Negatīvie procenti par konta atlikumu		31 329	-		
Zaudējumi		6 514	-		
REZULTĀTS	1 998 072	1 885 138	60 751		

5. tabula. FKTK darbības finansiālais nodrošinājums, 2019–2020

FKTK 2020. gada faktiskais finansējums samazinājās par 0.7%, salīdzinot ar 2019. gadu.

21. attēls. FKTK darba resursu sadale 2020. gadā

FKTK finansējums tika plānots pilnībā no tirgus dalībnieku maksājumiem. Tika paredzēts, ka 76.2% no visiem tirgus dalībnieku maksājumiem nodrošinās monetārās finanšu iestādes, 7.2% – finanšu instrumentu tirgus dalībnieki kopā ar privātajiem pensiju fondiem, bet 16.6% – apdrošināšanas tirgus dalībnieki. Taču saskaņā ar faktisko plāna izpildi monetārās finanšu iestādes finansējumu nodrošināja 105.7% apmērā no plānotā, tādējādi nodrošinot iemaksas FKTK budžetā 76.1% apmērā no kopējā tirgus dalībnieku finansējuma 2020. gadā.

Faktiskie budžeta izpildes kopējie izdevumi 2020. gadā bija 10 783 tūkst. eiro, kas ir par 9.5% mazāk, nekā tika plānots (11 911 tūkst. eiro). **Budžeta izdevumu izpildi ietekmēja vairāki faktori, no kuriem būtiskākie bija 2020. gadā veiktās strukturālās izmaiņas, t.sk. izmaiņas FKTK amata vietu sadalījumā, kā arī veiktie pasākumi iekšējo resursu izmantošanas un procesu efektivitātes stiprināšanai**, t.sk. veiktie ieguldījumi informācijas tehnoloģiju risinājumos. Saistībā ar Covid-19 izplatību un ierobežojumu noteikšanu samazinājās komandējumu, apmācību, kā arī saimniecības kopējās izmaksas.

FKTK darbības nodrošinājuma lielākās izmaksas 2020. gadā veidoja izdevumi FKTK darbinieku atlīdzībām (76.3%).

Darba alga un tai pielīdzināmie maksājumi	6 642 041
t.sk. prēmijas	242 346
t.sk. piemaksas	61 334
t.sk. FKTK padomes atalgojums	326 867
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	1 589 153
t.sk. par FKTK padomes atalgojumu veiktās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	78 742

6. tabula. FKTK darbinieku atlīdzību struktūra 2020. gadā, eiro

2020. gadā FKTK pārstāvēja Latviju astoņās Eiropas un pasaules līmeņa finanšu tirgu uzraudzības un tās koordinācijas organizācijās, kurās par dalību bija jāiemaksā par 5.82% vairāk līdzekļu nekā 2019. gadā.

	2019	2020	Izmaiņas 2020/2019
Maksājumi ES organizācijās	641 786	688 295	7%
Maksājumi starptautiskajās organizācijās	57 280	51 430	-10%
Kopā	699 066	790 110	5.82%

7. tabula. FKTK dalības maksājumi ES un pasaules organizācijās, 2019–2020, eiro

Apstiprinātie FKTK 2020. gada finanšu pārskati, NGF un AAF 2020. gada finanšu pārskati un neatkarīga zvērināta revidenta ziņojumi par tiem ir pieejami FKTK tīmekļa vietnē <https://www.fktk.lv/par-mums/gada-parskati/>.

Galvenie uzdevumi 2021. gadam

6.

FKTK padome ir noteikusi šādus prioritāros darbības virzienus 2021. gadam:

Fokuss uz visu
sektoru attīstību

Covid-19 situācijas
monitorings

Ilgtermiņīgās
finanses

Uz risku izvērtējumu
balstītas pieejas stiprināšana
NILLTPFN jomā

Efektivitātes,
proaktivitātes, atvērtības
veicināšana

Latvijas kapitāla
tirgus attīstība

Iekļaujošas, ilgtermiņīgās
inovāciju vides radīšana

Korporatīvās kultūras
veicināšana

22. attēls. FKTK prioritārie darbības virzieni 2021. gadā

Nemot vērā FKTK stratēģiju un 2021. gada prioritātes, tika noteikti konkrēti struktūrvienību un individuālie mērķi, no kuriem kā galvenie izvirzīti:

Ilgtermiņīgās jomā:

- Aktīva iesaistīšanās finanšu ilgtermiņīgās normatīvā regulējuma izstrādē.
- Komunikācija ar finanšu sektoru par uzraugu gaidām un prioritātēm.

Finanšu inovāciju jomā:

- Digitālās ekonomikas veicināšana un FinTech vides attīstīšana.
- Inovāciju infrastruktūras (FinTech, RegTech, SupTech) nodrošināšana.
- Maksājumu iestāžu aicināšana pieteikties licencei Latvijā.
- Inovāciju centra un Regulatīvās smilškastes darba veicināšana.
- Taisnīgas un likumīgas vides nodrošināšana, aizpildot plaisu starp inovācijām un esošo regulējumu (ieguldījumu, kopfinansēšanas un kryptoaktīvu jomas).
- Jaunu tehnoloģiju ieviešana uzraudzības darbā.

NILLTPFN jomā:

- Uzraudzības kvalitātes pilnveides nodrošināšana.
- Tirgus dalībnieku vienotas izpratnes par prasību piemērošanu nodrošināšana.

Kapitāla tirgus jomā:

- 10 soļu programmas Latvijas kapitāla tirgus attīstībai ieviešana (programma integrēta Finanšu sektora attīstības plānā).
- Diskusiju cikls labākai korporatīvajai pārvaldībai.
- Baltijas valstu ciešākas sadarbības veicināšana.
- Aktīvs stratēģiskais dialogs, starpinstitucionālā sadarbība.
- Starptautiskā sadarbība un interešu pārstāvēniecība Eiropas institūcijās.

Efektivitātes, proaktivitātes un atvērtības veicināšanas jomā:

- Vērtību iedzīvināšana, *Peero* atzinības tehnoloģijas ieviešana.
- Darba izpildes novērtēšanas pilnveide.
- Vadības un komandas stiprināšana.
- Projektu vadības sistēmas pilnveide.
- Biznesa īpašnieku atbildības veicināšana.
- Uzraudzības pieejas vienādošana.
- Proaktivitātes, iniciatīvas un snieguma uzlabošana.
- SupTech stratēģijas izstrāde un ieviešana.
- Iekšējās komunikācijas stratēģijas ieviešana (esmu informēts, izglītots, iesaistīts un motivēts darbinieks).

6 7774800 | fktk@fktk.lv | www.fktk.lv |

